

Nemunas

Nr. 32
(881)

2013 m.
rugsejo 19-25 d.

Kaina 3,00 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Vladas ORŽEKAUSKAS. „Šventvietė“. 2013 m.

Dvi dienos galerijoje

20 p.

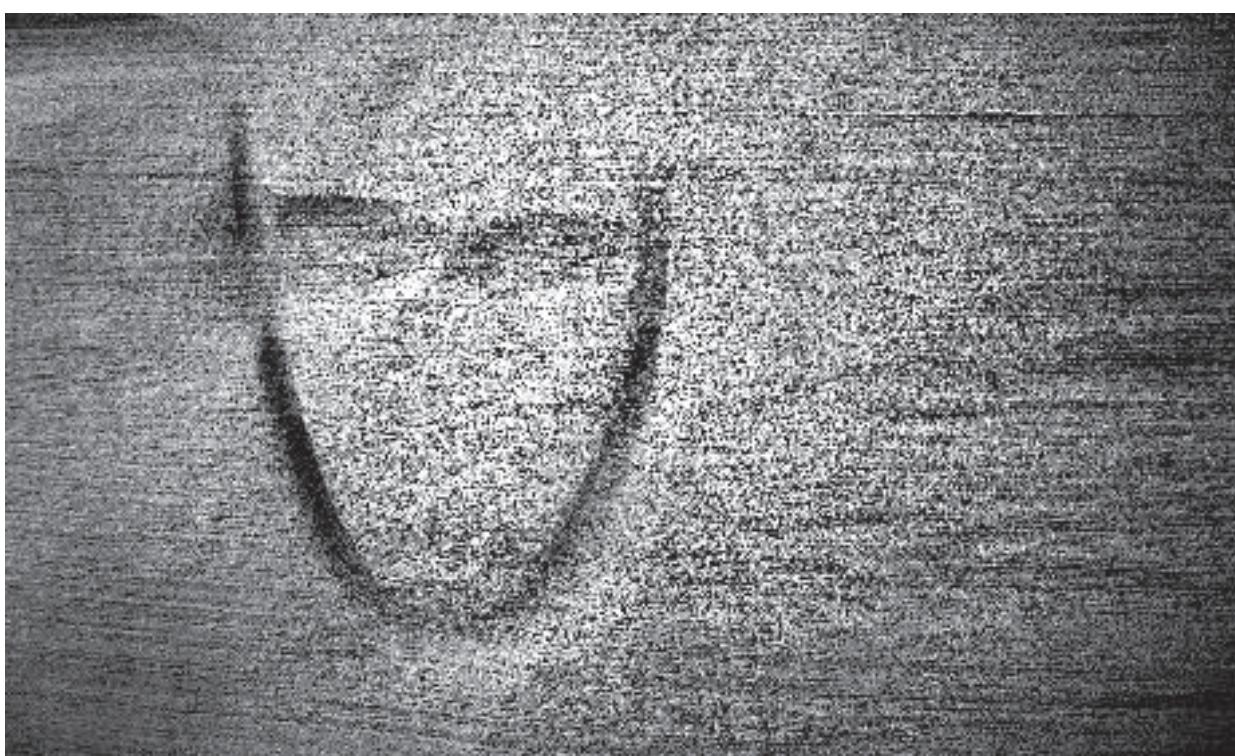

9 1770134 314014

*Iš tavo įniršio,
kuris buvo toks tirštas,
paskubom suminkiau tešlą,
ji beregint kilo
be jokio raugo ir be mielių,
kaupojo per dubens kraštus,
prikepiau bandelių
plonų ir traškių
kaip popierius,
pašlakstyti viena kita ašara.*

*Visi jas godžiai valgė
ir kažkodėl šypsojosi.*

Zita MAŽEIKAITĖ

Ričardo SAMUILIO iliustracija

Pakilumo nostalgija...

Kauno valstybinėje filharmonijoje iki spalio 22 d. veiks jauno menininko, kilusio iš Klaipėdos krašto, šiuo metu gyvenančio Šefilde (Didžioji Britanija), Augustino Našlėno fotomontažų paroda „Rekviem posovietiniams sapnui“. Prieš devynerius metus pradėtoje kurti serijoje – ryškiausi autoriaus vaikystės ir paauglystės prisiminimai, sapnai, vizijos ir viltys, susijusios su posovietine realybe. 2010 m. trys serijos darbai dalyvavo Lietuvos fotomenininkų sąjungos konkurse „Debiutas“ ir buvo įvertinti trečiaja vieta. 2011 m. vienuoliaka atspaudų parodyti personaliniuje A. Našlėno parodoje „Fotomontažai“ (Vilnius), 2012 m. paroda surengta Šefilde. Prieš kelis mėnesius serijos kompozicijos dalyvavo Wölgather Art Prize konkurso finalininkų parodoje Lydse (Didžioji Britanija) ir ten užėmė antrają vietą. Nuo priešmetų, papildyta naujais darbais, ji eksponuojama Lietuvoje. Paroda surengta Klaipėdoje, Nidoje ir Šilutėje. Iš Kauno keliaus į Šiaulius ir Gargždus. Ją Lietuvoje organizuoja VŠĮ „Meno menė“.

Apie tai, kaip didžiuliouose popieriaus laksuose nugulė autoriaus minėtys ir komponavosi anuometinio gyvenimo refleksijos, su A. NAŠLĖNU susirašinėjome elektroniniais laiškais.

– Gimei dailės pedagogų šeimoje, nedideliamame Lietuvos miestelyje, Gargžduose. Kaip tavo, kaip menininko, pasaulėjauta ugdė tėvai, draugai, aplinka? Kokią įtaką kūrybai darė meno studijos? Kaip buvai / esi susijęs su lietuvių menininkais?

– Tėvas labai anksti pradėjo mokyti piešti. Sakė, kai buvau ketverių metų, vis parodydavo, kaip teisingai laikytį pieštuką. Nuo to viskas ir prasidėjo. Jaučiau didelę vaizdų, fantazijos objektų trauką. Vaikystėje buvau gana vienišas, laiką leisdavau laukuose su piešimo sasiuviniu, o paskui ir fotoaparatu – viskas atrodė be galio įdomu.

Studijavau vizualines komunikacijas, tad teko išbandyti daug dailės technikų, susipažinti su įvairiom technologijom. Iš jų labiausiai sudominino fotografija. Pirmame kurse prisilečiau prie Lietuvos fotografijos mokyklos autorių kūrybos, pajautau didelę pagarbą ir trauką jų stiliumi (R. Rakauskas, A. Sutkaus, S. Žvirgždo, R. Požerskio). Paskui apie porą metų „kvėpavau“ vien fotografija, lyg kempinė bandžiau sugerti visą prieinamą informaciją, domėjausi analoginės fotografijos aparatūra ir procesais. Daugiausiai bendravau su vyresniu kursu studentais, susibūrė artimesnių draugų, taip pat ieškančių alternatyvių išraiškos būdų, grupė. Daug kalbėdavome apie vaizduojamųjų meną, muziką, kiną. Tuo metu susipažinau su dabar jau mirusiu Klaipėdos fotomenininku Arvydu Stubra. Jį prisiemu kuo šilčiausiai. Kitas žmogus, su kuriuo nuo tada palaikau ryšius – mano geras draugas ir mokytojas fotomenininkas Algirdas Darongauskas. Alginiu jaučiu didelę pagarbą ne vien dėl labai savito požiūrio į fotografiją ir meną, bet taip pat gyvenimo supratimo – to visa da iš jo mokiausi.

– Pirmas tavo kūrybinis darbas – fotografijų ciklas „Tylios šventovės“. Jame užfiksuota tuo metu tau artima aplinka, gamtovaizdžiai, kuriuos pažinojai nuo vaikystės. Kuo įdomus buvo šis kūrybi-

nis tarpsnis ir kodėl rinkaisi fotografijos raišką, juuk tuo metu ir piešei?

– Tas ciklas – mano vaikystės bastymosi rezultatas. Labai megau būti atvirose vietose, stebėti, kaip plaukia debesys, juda žolė véjyje, kaip upėje sūkuriuoja vanduo. Turbūt natūralu, kad norėjosi kaip nors prisidėti prie kūrybinio gamtos proceso, o vienintelis būdas, kurį tada žinojau, buvo vaizdavimas. Taip iš pradžių ir pradėjau piešti, o paskui – ir fotografuoti. Peizažai kaupesi, ir galų gale iš jų sudėlioju pačių geriausią ir man artimiausią vaizdų ciklą. Jis labai asmeniškas, atspindintis tylu, atskyrėlišką, gan melancholišką romantiškumą.

Fotografija sudomino kaip alternatyvi raiškos technika piešimui, su kuriuo draugavau gerokai ilgiau. Tuo metu negalvojau apie jokią profesionalią dailininko karjerą ar ką nors panašaus. Tie siog veikiau, kas man patiko.

– Studijuodamas VDA susidomėjai Tolimųjų Ryty menu, senovės Kinijos bei Japonijos estetika ir filosofija. Kuo tau patrauklus Ryty menas, ką jame atradai ir kaip tai paveikė kūrybą?

– Mane sudomino dzenbudizmo ir Dao filosofija bei jos idėjos, išreikštose vaizduojamajame mane. Iš senovės Kinijos ateinantis visatos supratimas ir reiškiniai aiškinimas man atrodė gerokai patrauklesnis nei vakarietiskasis. Senovės kinai visatą matė kaip vientisą, sudėtingą sąmonę turintį organizmą, o gyvybę – kaip vieną iš jos apraiškų. Didelį įspūdį padarė tušo tapyba – ta neitikėtinai subtili tonų dermė, kuri, beje, turi nemažai panašumo su nespalvotos fotografijos tonalumu. Savo nuotraukose stengiausi tą tonalumą pabrėžti. Tada ir pradėjau tapyti tušu, bandžiau išmokti jiems būdingo kone kaligrafiško teptuko pėdsako grakštumo. Tie paveikslai labai primena „Tylių šventovių“ ciklo nuotraukas – tie patys peizažai.

– Kalbant apie naujausią tavo kūrybos ciklą, fotomontažus „Rekviem posovietiniams sapnui“,

Augustino NAŠLĖNO asmeninio archyvo nuotrauka

būtina aptarti „sintetinės dailės“ idėją, nuo kurios, kaip teigi, viskas ir prasidėjo. Gal gali platiu tai pakomentuoti?

– Kai pradėjau fotografuoti ir émė kauptis vaizdai, po truputį radosi įvairių minčių, ką būtų galima su jais nuveikti. Norėjosi „išlaisvinti“ atskirus vaizdo elementus nuo vieno kadro kompozicijos ribotumo, perkelti juos, keisti kontekstą ir jų prasmę. Žodžiu, su fotovaizdu elgtis taip, kaip elgesi komponuodamas paveikslą. Tada ir pradėjau skaitmeninti negatyvus bei eksperimentuoti kompiuteriu. Ketinau sujungti fotovaizdą ir ranka atliktą grafikos darbą į visumą, kad tarp jų išnyktų ribos. Šitu eksperimentų rezultatai ir tapo „Rekviem posovietiniams sapnui“. Juose susilieja per devynerius metus nufotografuotų vaizdų fragmentai su gryna skaitmeninė grafika.

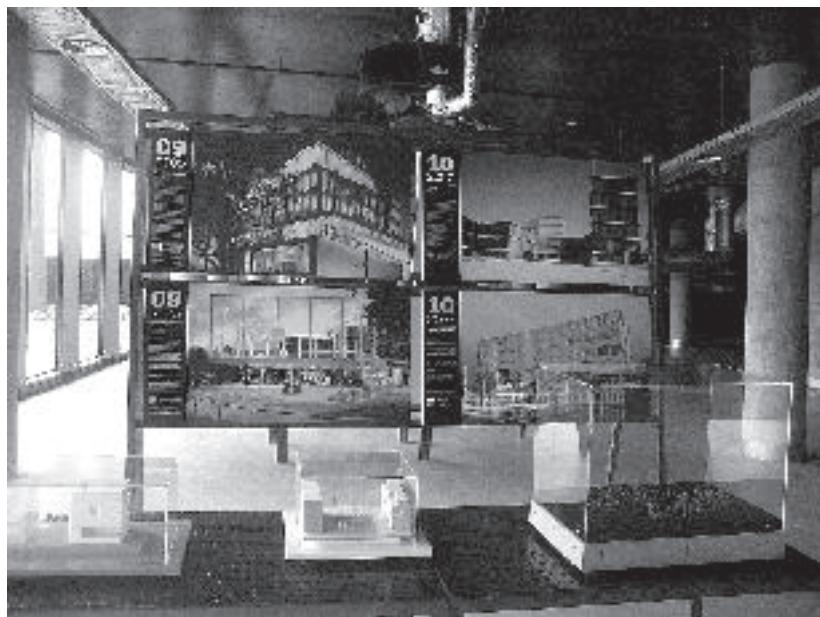
– Ar tai reiškia, kad tavo kūrybiniams sumanytiems nepakako vienos raiškos / technikos?

– Mane domina vaizdų kūrimas. Esmé – rasti vizualinę sumanymo formą. Kokiomis priemonėmis galima tai padaryti, svarbu tiek, kiek reikia formą suderinti su turiniu. Fotografiniam vaizdui istoriškai esame suteikę stiprią įtikinamą galį. Susitarėme, kad tai, kas nufotografuota, materialumo prasme yra daugiau ar mažiau TIKRA. Neabejotinai labiau tikime fotografija nei piešiniu, antraip pasuose turėtume pieštus portretus. Tad labai įdomu pasitelkti fotografinių vaizdų norint išreikšti ką nors, kas nėra tiesiogiai susiję su materialia realybe. Prisidengus fotografiniu realizmu kauke pasakoti sapną, svajonę, pasaką. Taip atsiranda intrigai, kurios iš meno ir laukiame.

Nukelta i 16 p.

4 Vyksmas

Mies van der Rohe paroda net be tinkamo apšvietimo sulaukė lankytojų.

Architektūros festivalis turėtų vykti kasdien...

...taip, kaip kiti kasdien reikalingi dalykai. Gal jis net tam tikra prasme ir vyks ta, tačiau Kaune ne itin gerai organizuojamas. Tik dabar ne apie metaforini, o apie realū pirmajį renginį mūsų mieste, kuriam vadovauja Lietuvos architektų sąjungos Kauno skyrius, o konkrečiai – programos kuratorius Gintaras Balčytis. KAFE Kaune pasirodė pirmą kartą, bet su neslepiamomis ambicijomis tapti reguliariu, kas dvejus ar trejus metus vyksiančiu renginiu, skirtu ne tik Kauno, bet ir visos Lietuvos gyventojams. Balansuoti taip, kad būtu įdomu ir suinteresuotiems diletantams, ir profesionalams, nėra lengva, tačiau būtina, kad renginys taptų prasminges. Kol kas, regis, laviruojama gana sekmingai. Festivalis dar tik įsibėgėja.

Architektūrinis išprusimas, kaip teigia organizatoriai, naudingas ir valstybei, ir savivaldybei, ir verslui. „Dalyvaudama kasdieniniame kiekvieno žmogaus gyvenime, architektūra labai veikia jo gyvenimo lygi ir savijautą, tačiau žmonių pasiruošimas suprasti architektūrą ir jos procesus gana menkas. Visuomenė architektūrą dažniausiai vertina nelikojojo turto prasme, bet kaip meno objektas ji suprantama ypač retai“, – teigia G. Balčytis. Vienas renginio tikslų – suartinti architektų bendruomenės ir placiосios visuomenės krantus. Blogai, kai šiu dviejų grupių atstovai susitinka konkretių poreikių vedami ir visiškai negali susikalbėti. Ugdyti visuomenės suvokimą ar bent jau elementarų susidomėjimą yra ir pačių architektų uždavinys. Kita vertus, jie taip pat negali atitrūkti nuo visuomenės poreikių ir vis kintančio gyvenimo būdo, socialinių realių.

Šių metų renginio tema: „Istoriniai miestų centrai bei jų ryšys su upėmis“, nes mūsų mieste vanduo vis dar teka „laukinėmis sąlygomis“ kaip pro miškus ir klonius. Tačiau tai tik vienas išryškintas taškas bendrame plane, kuriamo svarbu apskritai supažindinti žmones su architektūros ir Lietuvos architektų potencialu. Pristatyti jau esamą ir galimą architektūrą kaip galimybę kurti miestų įvaizdį, patogų gyventi ir išpudingą kitiems parodysti.

Jau nuo rugsėjo 2 d. projektas „Laisvės impul-

sai“ Kauno Laisvės alėjoje sutinka kiekvieną čia užsukusį. Ne taip retai dabar parodos ieško žiūrovų, o ne jie parodų. Didžuliai stendai iškilo tarsi realios Laisvės alėjos alternatyva, mistikuotas, menamą potencialą imituojantis jos pavidalas, kuris niekada netaps tikrove. Didžiausia Kauno architektus neraminanti problema – naujosios architektūros integracija į saugomas paveldo teritorijas. Kaunas jau kurį laiką stingsta praeityje ir sunkiai išleidžia inovatyvius sprendimus, ypač drąsiai ir juntamai keičiančius aplinką. Štai tokią situaciją, kol kas tik sąmonės, o ne realių lygménen, mėgina keisti „Laisvės impulsai“. Tai būdas išprovokuoti diskusijas apie tai, kaip galėtų kisti mums įprasta istorinė aplinka, kokios jos transformacijos galimos ir nepageidautinos. Pavyzdžiu, šalia savivaldybės esančio viešbučio antro aukšto rekonstrukcija sulaukė kontroversiškų, tiesiog drastiškų neiogramų nuomonų, o dabar stende mato daug provokatyvesnių sprendimų. Juk dažnai būna, kad pagrindinėje miesto gatvėje stovintys griuvėsiai, apleisti pastatai nepastebimi, nes akys jau pripratūs, o naujas statinys atmetamas kaip svetimkūnis. „Šioje istorinėje gatvėje yra daug apleistų pastatų, nesutvarkytų vietus, kurių užstatymus ar funkcijas galiausiai vis tiek reikės suplanuoti ir įgyvendinti, tad tokiam atsakingam žingsniui dera ypač rimtai pasirengti ir apsvarstyti visas galimas alternatyvas“, – mano G. Balčytis, mėginantis ruošti visuomenę neišvengiamoms permainoms. Parodoje, kuri taiko „idėjų lietaus“ principą, fantazija kuria ištisies išpudingus vaizdinėlius, tačiau kažkodėl

dalis jų regis, nepaiso pagrindinių estetikos principų. Nors parodoje dalyvauti leista tik jauniems autoriams, ši kartą praktišumas, realizavimo galimybės naturėjo jokios reikšmės, bet netikėtos idėjos, seno ir naujo dermės, estetizmo principai vis dėlto privalėjo suveikti. Tų, kuriuos ši tema intriguoja, spalio 22 d. „Žalgirio“ arenos GALA amfiteatre laukia diskusija „Kauno centrinė dalis – sebos ir naujos architektūros lydinus?“

Kad naujoji architektūra, kuri jau realiai atsiras mūsų mieste, remsis i praeitį ir ateitį kaip i pagrindinius atramos polius, neverta net abejoti, todėl ir festivalyje akcentuojamos praeities vertybės ir pažangiausi šiandienos kūriniai. „Žalgirio“ arenaje kaip tik dabar pristatom Kauno tarpukario architektūra. Organizatorių nuomone, tai turėtų tapti pamoka, kaip per dvidešimt nepriklausomybės metų sugebėta integruotis į bendrą pažangiausią Europos moderniosios architektūros kontekstą, kurio rezultatais turėtume didžiuotis ir šiandien, naudoti ji kaip traukos objektą garsinant miestą. Šios parodos intencijos priešingos (kita vertus, visiškai integralios) anksčiau minėtosioms – apima galimybes ir iššūkius išsaugoti paveldo objektus besikeičiančioje kasdienybėje.

Festivalyje akcentuojamas dar vienas svarbus, nors labai nevienareikšmiškai vertinamas architektūros periodas – sovietmetis. Tik ši kartą jau kalbant apie atskiras asmenybes, nes tai dar viena festivalio parodų ir pristatymų forma. „Pramprojekto“ patalpose eksponuojama Alfredo Palausko akvarelių paroda. O BLC verslo centre galime apžvelgti architekto Antano Algimanto Sprindžio darbus. Siame rinkinyje – ryškiausiai sovietmečiu Kaune statyti pastatai: universalinė parduotuvė „Merkurijus“ Laisvės alėjoje, siuvykla „Mada“, Pramoninės statybos ir Miestų statybos projektavimo institutai, kaviniai interjerų ir Julius Janonio (dabar – Vienybės) aikštės projektais. Pristatomos pastatų nuotraukos ir projekty piešiniai, kurie architektams tampa preciziško darbo siekiamybe.

Pirmieji A. Sprindžio sukurti pastatai Klaipėdoje ir Druskininkuose dar nedaug turi vėliau architekto kūryboje išryškėjusių bruozų. Tada, pasak menotyrininkės Vaidos Almonaitės-Navickienės, ji įgijo net manieristinių bruozų, derintų su sovietmečiu naudotų medžiagų lemiamu minimalizmu ir funkcionalumu. A. Sprindžio kurtų pastatų likimai labai skirtingi: „Merkurijus“ nugriautas, tačiau niekaip nepasirodo ji pakeliantis Laisvės alėjos naujokas. Vienybės aikštės projektas atkūrus nepriklausomybę sulaukė paties autorius korekcijų. Taip pat rengtas ir Prisikėlimo bažny-

„Laisvės impulsai“.

čios projektas „Miestprojeketas“ ir jo aplinka pasiekė beveik neatpažįstamai, „Mada“ irgi įgijo kitą vaizdą, tuomet atspindėjusį itin nuosaikų funkcionalizmą. Jau niekada nevakarieniausime nei „Rambyne“, nei „Kauke“. Žodžiu, vienas reikšmingiausių sovietmečio architektų sulaukė tiesioginių ar stilistinių savo kūrinių mirties. Ir tai turėtų būti galio liūdinti. Tiesa, architektas, kaip teigia V. Almonaitė-Navickienė, labiau nerimauna ne dėl konkrečių savo darbų, o dėl lietuviškosios architektūros, kuri praranda savitumą ir skiriamuosius bruožus bendrame pasaulio kontekste.

Taip, savitumą reikės išsaugoti, tačiau labai gerais būtų žinoti, kokioje apsuptyje, kad netektu išradinėti dviračio. Dėl to rugsėjo 13 d. Kauno „Žalgirio“ arenos parodų erdvėje pristatyta išskirtinė paroda – raudonas taškas festivalio išklotinėje. Mies van der Rohe Award (European Union Prize for Contemporary Architecture 2013) architektūros darbų konkursas kas dvejus metus organizuojamas Barselonoje. Šiais metais minėta 25 metų sukaktis, todėl galime pasidomėti konkursuose prieimais ir tuo, kas geriausio įvyko šiemet – arenaje eksponuojama 40 geriausių 2012 m. projektų bei 18 ankstesnių metų nugalėtojų darbų.

I parodos atidarymą atvyko svečiai, prisistaciui sių miestiečiams diskusijoje „Naujos kryptys“. Na, diskusija šio renginio gal ir nepavadinsi, nes prelegentai tik perskaitė pranešimus, pristatė savo darbus, bet naujos informacijos vis dėlto buvo pažerinta. Architektas Ivanas Blasi, Mies van der Rohe fondo kuratorius, pasakojo, kaip organizuojamas konkursas, atrenkami kandidatai, balsuojama už finalininkus ir laimėtojus. Kalbėjo apie kovos, kurių kaunamasis dėl geresnės architektūros ateities, svarbą, nes taip skatinami radikalūs, drąsūs sprendimai, darantys ištaką einantiesiems paskui. Viena svarbiausių šiuolaikinės architektūros užduočių, kurią pabrėžė ir architektūros tyrinėtoja Jūratė Tutylė, architektas Audrys Karalius, yra jos humaniškumas, šiuolaikinės visuomenės poreikių paisymas, jaukių, įvairius žmones buriančių viešųjų erdvų kūrimas. Architektūra gali ir burti, ir skirti, todėl labai svarbus dialogas tarp menininkų, mokslininkų, architektų ir kitų aktyvių visuomenės narių, kurie siektų bendro rezultato. Todėl minėtame konkurse (ir mums pristatytoje parodoje) galime apžiūrėti ne tik daugiausia visuomenės, o ne individualioms reikmėms skirtus pastatus, bet ir juos supančią erdvę. Naujosios technologijos, novatoriš-

kos idėjos ir konteksto paisymas pateikia tikrai netikėtų rezultatų. Gal todėl dauguma finalininkų labai ramiai išsilieja į aplinką, nors panaudoja technines naujoves, sukuria savitą šiuolaikinės architektūros braizą ir nekartoja prieities.

Vienas tokių pavyzdžių – architekto Wimo Menreno iš Belgijos pristatytas projektas „Gento turgaus aikštė“, kuris tapo vienu 2013 m. konkurso finalininku. Pačiame istorinio Gento centre galėjo atsirasti daugiaukštė mašinų stovėjimo aikštėlė, tačiau visuomenė pasirinko gerokai patrauklesnį sprendimą – siek tiek pakilus nuo žemės, atkartojantį senųjų pastatų formas, jaukaus medinio faso do pastatą ir jį supantį nedidelį parką, skirtą mie tiecių susibūrimams.

Tiesa, kaip ir visuose konkursuose, neapsieina ma be interesų konfliktų ir įtakos zonų. Atstovų teirautasi, ar projektais, viršijantys bankrutavusiu šalių biudžetus, tikrai yra geros architektūros etalonai, ar svarbu, kaip pasiekiamas šis pribloškiamas rezultatas, kaip tarpusavyje konkuruoja didelio ir mažo biudžeto projektais. Tai dar viena problema, praplečianti architektūros įtakos ribas.

Lietuva pirmą kartą Mies van der Rohe konkurse dalyvavo 1998 m. Iki šiol pateiki 42 darbai, tarp kurių yra „Žalgirio“ arena, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto biblioteka, Kauno oro uosto rekonstrukcija ir kiti, bet tarp geriausiuų atsidurti dar nepavyko. Kaip graudžiai juokauta diskusijoje, jei į architektų laimėjimus kada bus investuojama tiek, kiek į krepsinį, gal ir mums pavyks ką nors nustebinti. O jei ir toliau kankinsimės iš esmės nekeisdami sistemos ir požiūrio, liksite praėjusiame laike.

Festivalis tėsis iki spalio 25 d., todėl liko dar daug renginių ir parodų, kuriuose galite lankyti nemokamai. Pagrindinė KAFe erdvė – Kauno „Žalgirio“ arena, kitos vietas: Laisvės alėja, VDU didžiosios salės fojė, verslo centras BLC, „Pramprodė“ patalpos.

Programą rasite adresu <http://www.kafe2013.lt>. Tiesa, organizatoriai išspėja, kad „Žalgirio“ arenos ekspozicijų erdvėje veikiančias parodas galite aplankyti čia vykstančių renginių metu, nes tik tuomet šios erdvės oficialiai atidaromos (t. y. įjungiamas apšvietimas, jei būtini – ekranai, atidaromi ar timiausiai įėjimai). Tačiau tokie nepatogumai tikrai nemažai grupei susidomėjusių nesutrukė užėiti į areną ir be minios kitų renginių lankytojų. Gerai, nes paroda reikalauja rimtų studijų prie kiekvieno projekto.

Parengė Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Nemunas =

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Mielieji mūsų skaitytojai,

norime priminti ir paraginti užsiprenumeruoti savaitraštį „Nemunas“ paskutiniajam šių metų ketvirčiui. Prenumerata – pats patogiausias ir ekonomiškiausias būdas mums pasiekti Jūsų namus. Kiekvieną ketvirtadienį ryta savo mėgstamą laikraštį rasite pašto déžutėje, tad nereikės, merkiant rudeniui lietui, jo ieškoti kioskuose.

Prisiminkime ir gražią tradiciją – dovanoti prenumerata draugams ar artimiesiems, sunkiau besiverčiančiai kultūrinei įstaigai ar gimnazijai.

Prenumerata priimama visuose pašto skyriuose, internetu – www.post.lt, www.prenumerata.lt ir redakcijoje (tel. (8 37) 322244).

Prenumeratos kaina mėnesiui – 9 Lt, metams – 99 Lt. Rugpjūčio mėnesį atostogaujame.

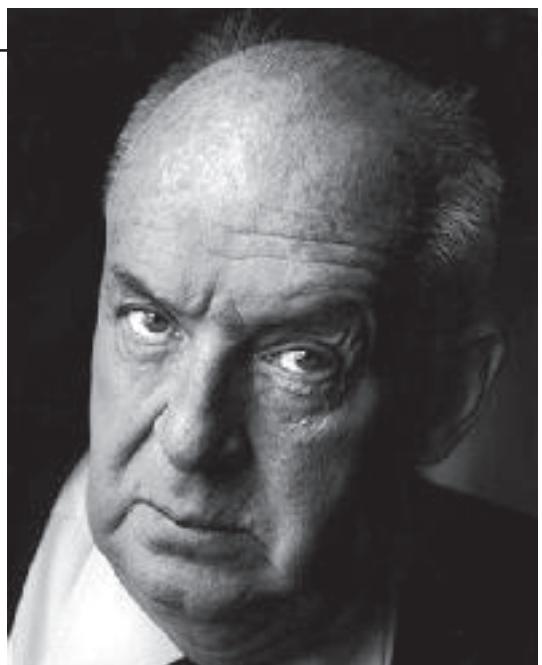
6 Kūryba

Vladimiras Nabokovas (1899-1977) – amerikiečių ir rusų literatūros klasikas. Rašytojas, gebėjęs naudotis dvieju kalbu galiomis, gimė Peterburge, gyveno Europoje ir JAV, mirė Šveicarijoje. Pirmoji knyga – eilėraščiai, išleisti 1916 m.

V. Nabokovas savo kūryboje – poezijoje, prozoje, literatūrologinėse studijose – iškart atmetė poeziuos ir realybės konfliktą, kaip ir paprastumo erezijas. Nuo jaunystės buvo įsitikinęs, kad pašaulis nėra beprasmis materijos judėjimas arba lengvabūdis pokštas, bet nuostabus žaidimas. Daugiauprasmis A. Nabokovo talentas visur – gamtoje, gyvenime, kūryboje – atvėrė ir žaidimo stichiją. Visata ir eilėraštis egzistuoja gaubiami tos pačios galios. Net klystant ir patyrus praradimą gyvenimo gelmę, taip pat ir kūrybos erdvės, negali prarasti svarbiausių atramų – įkvėpimo ir tikslumo. Sie įsitikinimai nuo pat jaunystės padėjo A. Nabokovui išsivaduoti nuo „prakeiktų klausimų“ slėgio ir jų sureikšminimo, sutvirtino įsitikinimą, kad kūryba siejasi su Visatos paslaptimis ir yra Didžiojo Žaidimo esminė dalis – Kūrėjo bendarvimas su kūrėju.

Pražūtingiausias blogis tokioje estetizuotoje Visatoje – nešvankumas. Bet kokiu pavidalu – lėkštinos minties, primityvaus žodyno, išduotos ir naikinamos dvasios, spekuliatyvios ideologijos, amžinų vertybų niekinimo... Tokie nešvankumo pavidalai pažeidžia visuotinę harmoniją, todėl yra mirtinai pavojingi ir atkarūs.

Tai ir yra V. Nabokovo estetinis humanizmas, švytintis visoje jo kūryboje.

Vladimiras NABOKOVAS

Kregždė

Tą vakarą nieko nesvarstėm.
Tylejai nelyg užburta.
Sakyki, paklausiau, lig karsto
atminsi kregždutę tą?

Neužmiršiu! – atsakas tavo
pro ašaras tąsyk giedravo
lyg gyvenimo mums pažadai.
Amžinybė – regėjos – alsavo
vakarejant – ant tilto – kadai – –

Šermenys

Milijonai kapų,
milijonai kapų,
Rusija tu žiaurioji!
Tėvyne, tėvyne,
mes amžinai tavo,
nudrengti, ištikimi šildom alsavimu
ledines tavo kojas.

Ar užteks tau jégų?
Ar užteks tau jégų?
Tu seniai jau apakusi...
Cerkvės prietemoj gieda,
raudoj nusiskandina
susikūprinę skurdžiai,
vadina tave juodų pelenų debesiu.

Vaškas laša,
laša vaškas
ir ant pirštų kietėja.
Žilagalvis dejuoja
prie ikonos nušvitusios,
dusliai gieda – malda
pragarmén ritasi,
lükuriuoja ir nebylėja.

Laša vaškas,
laša vaškas
kaip ašara, kančios išraudota.
Spragsi kodylas prie lavono –
prie karsto.
Tėvyne, tėvyne!
Pūga tave užžarsto.

Kaip pusnis prieš mane tu miglotą.

Skandina tamša,
skandina tamša...
Nejau dar tikėti įmanoma?
Mes tikim, mes tikim,
svajonę pažemintą dar pasilikę.
Tikim,
nors širdy – tiktais nerimas.

Milijonai kapų,
milijonai kapų,
Rusija tu žiaurioji!
Ar girdi, ar matai –
mes amžinai tavo,
nudrengti, ištikimi šildom alsavimu
ledines tavo kojas.

Stambiaus lašais nulijo. Plati, gili mėlynė.
Vidurdienis. Drégnii – beržyno pakraštys
ir saulė. Suskaičiuodama gegutę žino,
kiek aukso nuo šakų vėjukštis nukratys.

Ir džiaugiasi kerša varlė, kad kuprą sudrékino.
Nuslydus valkon skruzdėlė jau saulės nematys.
Ir stūkso storas grybas nesulytas
su lietsargiu raudonu. Valkoj mirgesys
sužybsi ratilais – lašams nukritus švyti.
Žiogelis meldžiasi po varvančia žole.
Ir lyg vandenimis nuslysta vorele
padange debesys – –

Tylus rudo

Aptaska man pečius prie gonkų
palinkusi šaka. Boluojantys skliautai
ir saulė, panaši į pilnatį. Tolokai,
gana toli, lyg ūkana, lyg skambesys – antai
akiraty už švelniai paukušuoto
skaidraus beržyno, upės – jau juodos.
Ir liūdesys, atrodo, širdžiai atvangos neduos
ir priekaištaudamas bandys pasekt už guoto
beržų nutolstančias tolybėn gerves.

Balsai jų tirpsta blandoje dausų.
O saulė palengva rusena. Jau esu
kartu su liūdesiu – mane jis perves
platėjančiom ertmėm, tylos laukais,
kurių išaukštinta ramybė gal pakeis
tą paslaptingą šnabždesį, kur slypi
saviapgaulės beprasmybė –

Trikampis jis, dvisparnis, bekojis,
apvalaus veido, kur grožio apstu,
regis, užvytas bepročio pavojaus,
kambarį visą apskridęs ratu,

luošas mažylis, kančių daug patyręs,
svečias paklydės – kur dingo dangus?
Žmogaus išsigandės, blaškės apmiręs...
Tuo tarpu į kertę spraudės žmogus –

kaklaraištis baltas – vestuvių gal laukia?
Ištiesės rankas – gal ners į gelmes,
persmelktas baimės, sustingės iš siaubo –
kad tik ši būtybė neliestų manęs –

Kad jis tik išlėktų, kad pamatytu
atvirą langą, kur žvaigždės spindės,
tūptų į mélyną lizdą mažytis,
suglaudės sparnus, angeliukas nakties –

Kaip persikas padangė, tirpstanti dykynėj,
ir žiburių atošvaistės vandenye Veneciją primins.
O gatvė toji, regis, baigias Kinijoj.
Ana žvaigždė – virš Volgos mirkčiot ims.

Prisieki – tuo tiki, ko niekados nebūna,
kad būsi pasakai ištikima tiktais,
kad celej savo sielos neikalinsi nei kūno,
ir ranką tiesdama netarsi – sieną štai.

Iš prieblados – kas kartą nelauktai
ji pasirodydavo – staigiai lyg šešėlis,
jau tolstanti nuo išprastos stichijos.

Šviesa iškart paliesdavo tik kojas,
žengiančias atsargiai, kad atrodė –
ji eina ištemptu lynu.

Nakties spalvos trumpa suknelė priminė
žibintus ir šešelius, ir kamienus, gatvės blizgesi,
regejos – baltesnius už jos rankas
ir tamsesnius už veidą.

Beprotis

Ji žino daugelis – jis gatvės fotografas,
bet tuo poetas jis ir grafas
(ligoninėj ilgokai uždarytas)
byloja: neprislėgs manęs didžiūnų kriptos.
Garbės nereikia man. Jinai pati atslinko.
Jau užmiršau, kas mūžą mokė – rinkos
ar aukštosios, – jos kelias tik tiesus.
Bičiuliams niekad nebuvau baisus.
Iš liuto letenos netraukdavau rakštės.
Nors kauks pūga, bet rožė ant lėkštės.

Palaima – burtai. Kokia man brangi
dėkonė priešo, kai ausin trenki.
Nevykėli išgąsdinti aš greitas
kaip ir žavius sapnus suregzt mergaitėms,
ir šviestamsoj apžiūrinėti uoliai
skeletą šešeliuoto pavyduolio –

Kai balade mėnulį aš vilioju,
net medžiai virsta už tvoros iš kojų,
bandydamis patekti be eilės
eiléraštin. Ir nieks nenutylės
manosios galios, ir paklus kaimynas.

Ir laimė viskuo su visais dalijas,
ir spindesiui galva taip vainikuota,
kad net žodynai, nepavaldūs protui,
mintis sutinka ir kaip dangūs šyti, –
aš niekad jų nedrįsiu užrašyti –

Bet kai kada – kitu patapti noriu!
Greičiau! Malūnininku ar teplioriu,
o dar geriau – su fotoaparatais
kaip pasakoj gyvent: draugauti su piratais
ir paveiksluot vaikų sūpynėse šešelius
su šunimi ant pripustytos smėlio.

Numeris viešbutyje

Lyg suolas – gulti ar sédéti.
Tapetai potépių rudų.
Pakrypės veidrodis. Dvi kėdės.
Ir mudu su šešeliu – du.

Tamson atvertas langas remias,
jame sublyksi spindulys.
Naktis juoda, užgniaužus amą,
lojimas trükčiojas toli.

Žvelgiu nelyg apmiręs ašen –
ten, kur dangaus gilus vidus,
nelyg medaus auksinis lašas
ménulis blūsčioja saldus.

Vladas KALVAITIS

Sliekai, sraigės, stručiai..., arba Augustino žosmė per gedulingus pietus palaidojus Patroną

– Kadangi norinčiųjų šnekėti, kaip matau, nebera, tai, jehe... ir aš tarsi keletą žodžių. Prisipažinsiu, nesu kalbėtojas. Man kur kas lengviau hektarą žolės nupjaut ar nuogalai visą dieną akmenis skaldyti. Sklandžiai, teisingai, už dūsios griebiančiai porino iš sostinės atvažiavę ponios Silvijos draugai ir draugės, jehe... bendradarbiai, na ir, žinoma, tas, kurį smiltele apipylėm, atleiskit už... ašarą. O mes visi sioje srityje esam gagriai, molio motiejai, nukvakéliai, dagys man i užpakalį. Paguoda tik viena, kad ir seimūnai, kurie i tribūnų šoktelį kaip kokie pranašai, ar tie, jehe, keistas toks žodis, nuo „oro“ prasideda – orokulai ar orakulai, persi-

prašau, skiedžia nei i tvorą, nei i mietą. Taigi savanorių neatsirado, dagys man i užpakalį. Čia ne tėvynė nuo zarazų ginti. Taigi metém kauluką. Po du kartus. Tai, jehe, akys ant kaktos strukt, vos nustovėjau – kaip iš pypkės dyvilyka balų surinkau. Man visada taip. Telelotu bilietą kokia besivainanti smailiaakė pasiūlo, capt i sauja kaip laimes pasagelę, o kai vėpsau i televizorių – špygą taukuotą. Visas špygas i krūvą sumetus, būtų pilnas krepšys kaip rudenį kelmučių, dagys man i užpakalį. O jei reikia sunkų darbą padaryti – visada laimi. Draugai springdami gageną – „tu vieninteliis toks nelaimėlis visame pasaulyje“. Aš irgi kva-

toju, prasižioju, bet atskirksti negaliu. Lūpos it ledinės.

Ačiū jums visiems už gražias ir graudžias šnekas. Aštrūs žodžiai širdin per pažastis sulindo, ašaras iš akių iškrapštė, bet sakėt galingą tiesą: mokytojas toks ir buvo. Taip mes iji ir kreipdamos. Nejaugi šauksi „Lyzai“ ar „Alyzai“?! Kažkaip, jehe, prasciokiškai skamba, piemeniškai, zimgoriškai. Taip manėm mes, dagys mums i užpakalį. O jam – o! – nepatiko. Raukési, ūmijosi – „Kas aš, gal Jėzus Kristus? Jis toks vienas. Užtai Rabiu, t. y. Mokytoju, ir vadino.“ O kartą rėžė visai siučiai, nirtulingai: „Kad daugiau negirdēčiau. Aš jo ma-

Ramunių takas

– Idomų taką grindi, pone Liudai, – pagyriaus sodybos šeimininką, buvusį bendradarbij, užva kar ryta eidamas pro šalį į autobusų stotį.

Ta patį pakartojau ir vakar vakare, grždamas iš stoties į namus.

Ponas Liudas neatsakė. Gal mano žodžius į skutelius sudraskė žviegiantys automobiliai, o gal jo galva buvo kuo kitu užimta.

Nieko gero nesitikėjau ir šiandien, kulniuodamas į seniūniją. Ir, žinoma, apsirikau.

Abi ausys iškart pagavo sausą kimą atsaką:

– Aha...

Atsistojo. Pasukiojo sprandą. Pramankštino juosmenį, mentes, rankos briauna nuo kelių nu- mušė žvirgždus ir smėlį.

– Atjaučiu, – pasakiau nuoširdžiai. – Pats sun-

kiausias darbas visame pasaulyje. Tikra katorga. Klūpėti ant kelių mušant saulei iš pakauši ir grįsti grindinį – menkas malonumas.

– Nepasakyčiau, kad katorga. Kartais būna ir labai mielas, kai gerai sekasi. Tik štai akmenėlių trūksta. „Maximoj“ nenusipirksi. Neseniai atsi- vežiau porą karučių, tris dienas padirbėjau – ir neliko. Anksčiau geriau buvo. Kiekvieno kolchozo palaukėse stūksojo didžiausios krusnos... Privažiavai ir kraukis. Net padékodavo. Niekaip nesuprantu, kur jie dabar déjos? Kiba giliau i žemę sulindo? Kiekvieno akmenuko dabar ieškai kaip aukso grynuolio. Visų ežerų atrante apvažinėjau, visus senus smėlio karjerus. Prie kai kurių ežerelių vieną kitą randi, o karjeruose – purvinos balos ir prarūgės vanduo... O man ne

visi akmenukai tinkai. Viduriukams – gelsvų ir rausvų – penkis kibirus iš Šventosios atsivežiau. Manau, visam takui pakaks. O lapeliams – pailgų, Baltų – sakau, kaip aukso ieškau. Vakar kaimynas patarė nuvažiuoti į buvusį Kalpoko dvara. Girdi, ten visokiu yra – ir dideliu, kurių bekrano neįkelsi, ir tokiu kaip arklio galva, ir mažesniu, kokių man reikia. Tik, sakė, visos krusnos stambiais kiečiais apželusios. Šiandien jau vėlu, be to, ir tolokai. Beveik devyni kilometrai. Sunkvežimį samdyti brangu. Ryt iš ryto patepiusi tekinius ir – į kelione...

– Labai gražu! Labai! Žiedais kloji. Niekur nieko panašaus nemačiau. Tikras menas. Nuo šaligatvio puikiai atrodo. Kadangi įkalnėlė – kiekviens žiedas matomas.

– Toks čia ir menas. Labiau iš reikalo. Taip jau likimas liepė.

– O kaip tos ramunės? Pats sumanei ar kas nors patarė? Gal koks kaimynas?

– Kaimynams nelabai ir rūpi. Matai – tuju siemonis atsitvérę. O man kito pasirinkimo kaip ir nebuvu... Rūkai? Ne. O aš užsirūkysiu...

Truktelėjo porą dūmų.

žojo pirštelio nevertas.“ O mūsų Julijonas tuokart prikando lūpą. Irgi ambicingas. „Tai kaip tamstą vadinti? Gal Patronu?“ Tas klausimelis visiems lyg su kuoka per galvą. Iš kokie velnio nugriebė tokį nelietuvišką, negirdėtą žodį? Ką jis reiškia? Dvilkt, jehe, visi į Julijoną, o tas raudonas kaip cviklas. Aiškiai matosi – nežino. Smilkinį smiliaus nagu gremžia. Taip ir išsiskirstėm. Kas į savo kambarius, kas į bobų lovas, dagys man į užpakalį. Bene į trečią dieną paaiškėjo – lotyniškas žodis. Reiškia „užtarėjas, gynėjas, globėjas“. Mokytojas nebesispyriojo, ir mums akys prašviesėjo. Geras žodis, daugiareikšmis, talpus, skambus, pagarbus. O pagarbos ponas Aloyzas nusipelnės. Didelės pagarbos. Galvus vyras. Tiesus vyras. Košės Dievas abiem saujom drėbtelėjo. Davė šviesią galvą, supratinėmą, nusimanymą apie visus darbus. Labai gera kramelė, labai. Kaip to Dagolio ar Čerčilio.

Bet dabar kažkokie nuodvasos kitaip ēmė vadinti – nors žiebk į snukį. Kažkaip pašiepiamai. Gal dideliems ponams nepatiko? O mums tas anglas suprantamas ir savas. Jehe... Ir ilgus storus (pagal save) cigarus rūkė, ir į kaušą nespjaudė. Cigara! Patronui ne prie dūsios. Ir mus, jehe, ūdijo: „Gamtą teršiat“, – sakydavo. Mes nepėsti, atskirkavom: „Kaminai labiau dūmija, danguje skyles pragraužė, ir niekas lopity nesiruošia. Be to, Patrone, visi kaimiečiai žino, kad rūkyta mėsa ilgiau išsilako, ne taip greitai kirmuinai suryja. O dėl kvarpo, jehe, juokas vienas. Danų kiaulių dvokas, Patrone, dešimties kilometrų spinduliu ir jaunus, ir senus ant menčių guldo. Dūsta, koso, vajustus rieškučiom ryja, o išsigelbėjimo nematyti... dagys man į užpakalį... Seniūnas naujam mirusiuju miesteliui vietas ieško...“

Bet aš į lankas, persiprašau, nuvažiavau. Sakiau, kad kalbėti nemoku... Burto pasirinkimas nevykės buvo, jehe... nevykės... Va, matot, prakaitas žliaugia. Nuo jaudulio ir nemokėjimo kalbėti.

Iš pradžių mūsų dvylika buvo. Jehe, dvylika apaštalu... ir... ir... Patronas... Jo patarimu ir susimetėm į daiktą... Po to, kai susivienijimą į gabalus suraikė. Į septynis gabalus, dagys man į užpakalį... Išdalijo popieriuks – ir eik į visas keturių puses, kur akys mato, kur kojos veda. Kojos gal ir nukreivotų, bet galvos nežino, kur. Gryna sumaištis. O tokiai kaip mes pilni pašaliai: šaltkalviai ir suvirintojai, palikę kūjus, reples, žirkles, kaskes... Iš kabinų išmesti vairuotojai, iš lentpjūvės išgulti gaterininkai ir darbininkai... Ko griebtis? Nuo ko pradėti? Pradėjom, dagys man į užpakalį, nuo smulkės. Joje geriam, joje miegam. Ryta, vos prabude, už

bokalo. O jame – tik keli lašai. Pinigelių – ne prūdai, skolintis nėra iš ko. Jehe, visi vienodi, standartiniai... Kaip kojinės, tos pačios mezgėjos megztos. Galvos plyšta. Liūdna kaip per pakasynas. Kaukti norisi. Tada, atsimenu, prasiveria durys. Tarptury – Aloyzas-Patronas.

– Kiek jūsų čia? (Dairosi, skaičiuoja.) Devyni! Genute! Kickvienam po bokala.

Atsisėdo į tarpat. Sriūbtelėjo putų.

– Kada baigsim atlaidus?

Tylim.

– Pasiūlymą turiu...

Tylim.

– Patiems reikia darbo vietas kurti. Ūkio ministerija pataria.

Dar tylim. Jehe, ne viskas suprantama...

– Turiu tėvų žemės. Tris hektarus geros, dirbamos, ariamos, tris – tokio pusmiškio, kerynų, šabakstyňų, vienas kitas medis, iš kurio vieną kitą lentą gali išsiplauti...

Dar nieko nesuprantam. Galvos it akmeninės, nors verk, dagys man į užpakalį...

– Kas toliau? – klausia vienas. O gal ir visi kartu, tik kitų balsų nesigirdi, nespėjo išskristi iš srėbtuviių.

– Kalsim pašiūres. Auginsim putpeles... Taip pataria Žemės ūkio ministerija. Ir su dukra kalbėjau. Pritaria.

Dar žemiau nuleidom galvas. Kone į patį tarpklynį. Jehe, kažkokia netvarka su...

– Putpelių kiaušiniai brangūs. Atsivėrė užsienio rinka. Visi restoranai ima tūkstančiais. Be putpelių kiaušinių nerasi nė vieno patiekalo. Ir žinot, kas labiausiai kiaušinėlius perka? Moterys. Maišo su vištos kiaušiniais ir kepa kiaušinienę... vyrams, demografinei padėciai gelbėti... Galima ir paprasčiau. Po du kiaušinius kasdien. Vyras laimingas, o žmona – dvigubai. Švytinti kaip...

Itikino Patronas. Ir ką manot? Prie pirmųjų kiaušinių – eilės... Gamybą plečiam. Jehe... vežam į Šiaulius... į užsienį... Ministerija adresą davė ir padarė tą vadinančią protekciją.

Vienus pinigus gamybos plėtrai skyrim, kitus – į uniją juodai dienai (taip Patronas patarė). Ir stai-ga, jehe, lyg žarstekliu per momenį: putpelių kiaušinėliai, jehe, kaip tas žodis?! – *nebepaklausūs*. Patronas – į ministeriją, o iš ten, persiprašau, grįžo su ašarom. Užsieniui neberekia. Pats perės – pigiai ir patogiai. Be to, atsirado dar didesnis konkurentas: pigesnis, patogesnis, patvaresnis – viagara. Su ja nepakovosi. Po kelių dienų nauja žinia: girdi, pamėginkit auginti pievagrybius ar sliekus... Dalis kiaušinėlių supuvo, putpelaitės iškepėm. Su-

valgėm su draugais ir kaimynais.

Po putpelių vajaus mus paliko penki vyrai. Du išėjo užkuriai pas gyvanašles, vienas – dingo su visai, neva išvažiavo į miestą laimės ieškot, dvi šeimos patrukė užsienin. Viena į Airiją, kita – į Ispaniją. O mes, likusieji, dagys man į užpakalį, susidomėjome, kaip patarė ministerija, pievagrybiais ir sliekais...

Vėliau auginom serbentus, spanguoles ir sraigės. Kaip klostėsi, jehe, mūsų verslas? Banguotai. Rodos, viskas gerai, ir ūmai – kaip į smegduobę.

Ačiū Dievului ir Patronui, vieno didelio galvos skausmo išvengėm. Taip jau įvyko. Mūsiškiai viename šeštų butukų name įsikūrė. Visą laiką dėl šilumos vargom. Žinot, kaip tame tarybiname pragare. Tai anglis netikusi, smulki it pelenai, tai pečkurys girtas. Šventi, sakykim, Kalėdas ar Velykas, o tau kojos šala. Be storo megztinio neiškentėsi. Ir, jehe, pasiūlé Patronas, o jam visi vienbalsiai pritari. Nusipirkom du patobulintus „Atramos“ katilus, pasistatėm, atsijungėm nuo visos sistemos, ir, jehe, papūskit mums į uodegą. Kiek norim, tiek kūrenam. Malkas ruošiamės patys, dar prisiperkam briketų ar pusbricečių. Va taip... Akyse kaip per sumą šviesu.

O pastaruoju metu susidomėjom strūčiais. Ačiū ponai Silvijai už pritarimą. Patrono žemėje iškirtom kerokslius, išpylem žvirką paukščiams pasi-lakstyti, įrengėm voljerus, pašiūres. Susitarėm su sumaniu augintoju... Atsivežėm vieną patelę, kuri labai pamilo Patroną. O šiuo metu mums veža tris užperėtus kiaušinius. Strūčių augintojas dievagojas, kad iš vieno išsaugs patinas... Pradžia yra... Tai va, ponai, kas dar ką nori pasakyti, prašom... O tu, Juliu, kodėl esi čia? Kitur turėtum būti.

Visi sužiuro į Julijoną, stovintį prie durų. Pakvistas Augustino rankos mostu, priėjo prie jo ir kažką sukuždėjo į ausį. Augustinas abiem rankomis įsikibo į stalo briaunas... Vos nustovėjo. „Dagys man į uodegą“, – sumurmėjo. Atgalia ranka nusišluostė prakaitą.

– Mū–mūsų, ne mū–sų, bet nupirkta kilminga patelė ir du užperėti kiaušiniai susidūrė su stambiu vilkiku. Suprantate? Nieko neliko, dagys man į užpakalį. Net kiaušinėnės neišsikepsi. Kas dabar bus? Gal patarsit, jehe, ponia, į kokią sritį muštis. Girdėjau, kažkas elnius augina, kažkas bizonus, kiti vilkai ir šernus. Persiprašau, ponai Silvija, labai persiprašau... Ei! Kas ten turit?... Atneškit kokio eterio ar amoniako... Dagys man į užpakalį... Viceministrė apalpo!..

O jūs užkāskite... Išgerkite... Kožnam po pusantro šimto... Už Patroną!

10 Kūryba

Inga STEPUKONIENĖ

Būties grožio ieškojimai

Poezija mums visuomet kalba giliaja esatimi. Tokios jos ir ilgimės. Su gyvenamojo laiko kontūrais, prasmų orientyrais, dvasinių atramų nuojuatom, tikrujų vertybų dvelksmu, egzistencinėm jungtim. Tačiau šiandieninėje literatūroje, daugeliu atveju – provokatyvioje, praradusioje vertybinius riboženklius, ardančioje tradicinių būties pamatai, ne itin daug turime jaunujų poezijos, kurioje būtų ryški konkreti, aiškiai išskaitoma pozicija, nuostatos. Regimanto Žilio eilėraščių knyga „Bendrabūvio esatyje atpažinta“* šiandieninės poezijos lauke išskiria vidiniu sutelktumu į savo vertabinį pasaulį, tikrosios būties prasmės paieškas. Tai eilėraščiai, kurie visų pirma skirti sau, atsiskantys „poezijos visiems“ nišos, tarsi teigiant suvokimą, kad svarbiausi ir pirminiai yra savos egzistencinės savižinos matmenys.

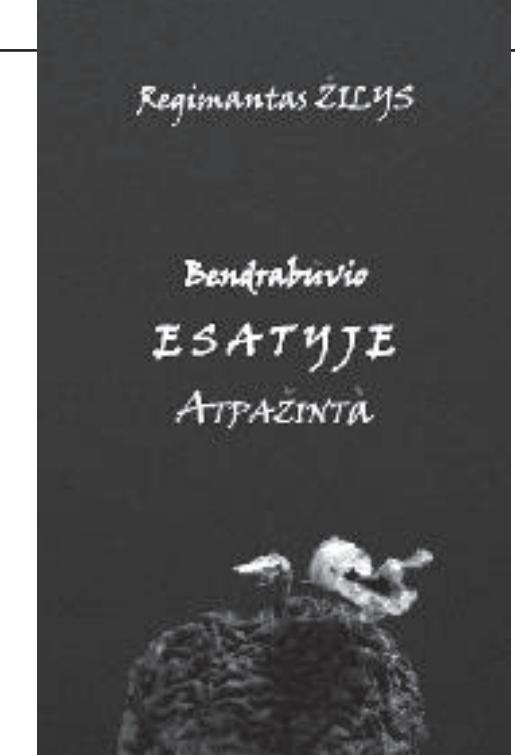
R. Žilis, kitaip nei kitus jo kartos kūrėjus, per pasaulį veda sutelkianti filosofinė mintis, liudijanti „klasikinius“ poreikius – taurinančios vienatvės, pasaulio grožio išgyvenimo, harmoningų ryšių tarp daiktų išsaugojimo ilgesį, egzistencinį priešinimąsi

postmoderniai „tuščiam ženkliu“. Jam reikalingas reiškiantis, pastovus, nekintamas ženklas. Toks kūrybos motto vaizdžiai išsakytais eileraštyje:

*Kelias – kad lauktum
Itakė – kad sugrižtum
Irklas – kad pamirštum
Suolas – kad ilgėtumeis
Žodis – kad ieškotum
Mėlynė – kad svajotum
Ilgesys – kad mylėtum –
savyje sukurtoj amžinybėj*

Jei apibendrintume Regimanto asmenybės ir kūrybos visumą – jis yra ištarių kasdienybės blyksių fiksuojojas, paverčiantis juos amžinybe, nuolat ieškantis amžinybės parametro dabarties esatyje. Todėl neatsitiktinai menininkas – fotografas ir poetas, kuris tai, ką mato, vertina profesionalaus filosofo žvilgsniu.

„Bendrabūvio esatyje atpažinta“ – tai nuolatinis éjimas atpažinimo keliu, vadovaujantis visais

būties kelio ženklais, vedančiais į tikrumą, sielos katarsi, nušvitimą. Šios poezijos žmogus atėjės žemén, kad atpažintų, pirmiausia – meilę, išmokančią pamatyti kitą, pajauti šviesą, šilumą, gėrį, fizinę trauką, pažadinti visus savo pojūcius. Be meilės pasaulis – „tik tuščia ženklių dykuma – be tavęs be raudos ir maldų, be darnos“.

Zmogus atvestas į žemę atpažinti draugystę, jos tikrumą ir tvirtumą, duoto žodžio galią ir reikšmę, patikrinti jo esmę. Draugystė bei meilė tiesiogiai susietos su žodžiu – ir reiškiasi, tvirtėja, ir griūva per jį. Todėl žodis R. Žilo poezyjoje – ypatingas pasaulio ženklas:

*Aš dalinuos su Tavimi kas skirta savastim ir duota
Ir tuo kas Tau priklauso pojūčiu nuo pat pradžios
Bet Tu neatsakai į žodį kurs atpažista jausmą iš
kalbos.*

Žodis – metafizinių ieškojimų ženklas. Jis ir gelbsti nuo vienatvės, ir ženklinia ją, veda minties trajektorijomis:

Selemonas PALTANAVIČIUS

Paveikslas be rėmų. Detalės

Užarta kaimo riba

Lietuvoje niekas nedrijo suarti takelio – kam būtų galvon šovusi tokia šventvagystė: ištrinti gi-ją tarp kaimo sodybų, nutraukti ryšį su kaimynais ir užsiversti nuo pasaulio? Suardavo tik taką ar keleli, jungusį su ištuštėjusia sodybviete – lyg bijodami, kad žolėm aptekusia jo briauna neateitų kai-mą naikinantis maras. Taip buvo...

Maras atėjo ne mirusiai, net ne gyvais takais ir keliukais. Jis atburzė tiesiai per lauką, iš paskos vilkdamas daugybe noragų žemę verčiančią žagré. Ardamas lauką, radęs dešimtmeciaisiais plūktą takelį, traktorius pūstelėdavo tamsesnių dūmų debesį, bet nei stodavo, nei greitį sumazindavo. Kai takus ir keliukus suarė, neliko vienos sodyboms – laukai turi būti dideli ir tvarkingi, jiems nevalia trukdyti! Taip buvo...

Kada? Kai kas dar nepamiršo, kiti – spėjo užauguti to jau nematę. Su tėtuku sustoję vidur lauko bandom prisiminti, kur buvo mūsų takas, mūsų keliaukas. Kad nors akmuo ar medis koks būtų likęs akims užkliuti. Nuo jų galėtume matuoti ir skaičiuoti.

– Niekam tas takelis jau nereikalingas, – tyliai sako tėtukas. – Kur jis vestų, jei sodybų neliko? Tačiau nematau ir mūsų kaimo ribos, o jis tikrai buvo. Už mane senesnių néra, kas ją beprisimins. Negi ir ją galima suarti?

Pasirodo, galima. Suarti lauką ir lyg bevardę žemę užsėti nereikalingais rapsais. Taip yra...

Tas pats vieversiukas

Ir vėl pavasaris. Jam sukurti neprireiké nei daug laiko, nei šilumos – visur dar bolovo sniegas, at-

sispindėdama saulė plieskė nuo suledėjusio jo paviršiaus, kai išniro kupstai, keliuku nuringuriau vo murzina tirpsmo srovę ir pakvipo nauju, visą žiemą nejaustu aromatu. Pirmą pavasario žingsnį įvertino vieversys, praskridęs pro pat stogus ir ilgam pakibęs viršum numargusio dirvono.

– Ne taip drąsiai... Pasisaugok! – nuo skiedryno jam sako tėtukas. Jis jau kada nusivožė kepurę ir pamovė ją ant ožio malkoms pjauti, kad vieversiuką girdėtų... – dar nereikia skubeti, kas žino, kada tikrasis pavasaris bus...

Tėtukas tąkamt neatspėjo. Diena keitė dieną, visos viena už kitą gražesnės, ir vieversio dirvonas visai nupliko. Virš jo paukščiui taip gera giedoti...

– Tik vieno nesuprantu, – tėtukas ant vinies kabina kepurę ir sėdasi stalo gale, savojon vie-ton. – Tieki metų prabėgo, tiek pavasarių mačiau,

*Dar diena toli ir laiko visa kasdienybė
Bet žemė dar miega kartu su skliautu
O man neramu paskui minti keliauti
Kai esu po vienatvės – žodžio sparnu*

Ipoetintas Regimanto žodis išskiria tuo, kad apima ir išprasmina tik savo patirtį, nepritraukdamas jokios svetimos, kuri užtemdytu teksto centrą – subjektyvią kalbančiojo sąmonę. Todėl eileraščiuose, regis, reikšminga vien tai, kas išgyvenama paties, kas siejasi su savo žinojimo, regos, lytėjimo lauku, akistata su savimi. Taip tarsi išreiškiama prastiškoji nuostata, kad vienintelis tikras ir prasminges pažinimas – tai subjektyvi tiesa, o visos kitos tėra didžiulė metafora. Tad poetinis kalbėtojas nuolat lydimas atradimo sakralumo – jis gyvena, stebi, išjaučia makro- ir mikroesatį, kad per teiktų savos tiesos ir grožio nušvitimo akimirkas.

Regimanto žmogus atvestas į pasaulį atpažinti ir save, savo ribas. Kas jis yra, tegali sau atsakyti tuo, ką veikia. Žmogui duotas laikas – tik sauja, kumštis, trumpas blykstelėjimas, kurį arba ištengi sugriebt, arba iškart netenki. Savasties atradimas, išsaugojimas, tolesnis kūrimas – švieson vedantis kelias. Atrasti save – tai pajusti kuriama jėgą, gebeti prakalbinti ne tik savo, bet ir praeities kartų atmintį, nustoti gyvybinę egzistencijos liniją su anksčiau buvusiaisiais. Vadinas – liudyti, kurti nuolatinį dialogą su viskuo: gamta, žmonėmis, mylimaja.

*Jūra keliasi žvaigždžių akyse atvira
Taip ilgiuos per žodį tyli ir liūdinti
Tavo keterų tavo bangų krantus apkabinusių
Begalinių užgęstančių tolių nakty
Ilgiuosi audros į uolas atsirémusios
Lemties ir kelionės baigties nenumaldomas
Bei padangės krištolinių erdvų užsimiršusių
Ateinu trapia gyvastim tau savo likimo akimirką
liudyti*

Atrasti save – tai atrasti savo šaknis, per giluminių ryšių su motina besidriekiančią sasažą su gimtais žeme, su tauta. Taip moderniuose eileraščiuose atsiveria tradicinio poetinio pasaulėvaizdžio sluoksnis, kurį persmelkia lyrinio subjekto abejonė: ar pavyks aptiki tautos kultūros gelmėse glūdinčią didžiąją gyvenimo išmintį, atskratyti negatyvumo ir – kalbėti su saule:

o vieversys virš mūsų dirvono gieda tas pats...

– Kaip tas pats?

– Na, taip, aš gi nekurčias, girdžiu ir prisimestu: kasmet čiulba tas pats paukštis! Jo giesmė tokia sava, taip vienodai atsišaukia visuose kiemo kampuose...

– Bet vieversys gyvena trumpai... Gal metus ar dvejus.

– Netiesa. Vaikystės vieversys gyvena visą amžių, – tėtukas žvelgia į kiemą, kur laigo saulė ir ant malkų krūvos plazda drugiai. – Tereikia juo tikėti, ir jis niekur nepradingsta. Jei netikit, eikit kieman, pasiklausykit.

Vienos arbato receptas

Jeigu jus kada paprašys išvirti tokios pačios žolių arbato, kaip virdavo močiutė, niekada to nesiimkite. Manau, ir aš, ir jūs puikiai žinote, kad to padaryti neįmanoma!

Visai paprasta plikyti žolių arbato: turi puodelį verdančio vandens, žolelių, jas užpili, palai-kai ir – skanaus. Jei norite, kaskart keičiate žolių santiukį, ir arbata – visai kitokia. Tačiau kitokia ji būna net ir tada, kai nieko nekeiciate...

Močiutės arbata kvepėdavo taip skniai, kad ją gerti buvo didžiausias ryto malonumas. Virtuvėlėje pusryčiams ji kasdien kaisdavo seną žalvarinį puodelį, įmesdavo žiupsnelį žolių – nei matavusi ar seikėjusi, nei tam ruošsis. Tačiau arbata

*Kai atejai – ar buvai priimtas –
Beginklis ir išsiūlgės begalybės
Esi ant motinos ir žemės veido
Esatye be sienų be ribų ir laiko
Tik tam kad įsilietum į savo būtį
Kraštovaizdžio kalbėjime su saule*

Šiuose tekstuose ypatingas pasaulio ženklas yra žmogus – kuriantis, griaunantis, esantis, veikiantis ir išnykstantis kaip dulkė be jokio ženklo, lemties vedamas „per tyrlaukius į Nieką, į šaltą žemės glėbi – bekalbes ašaras raudos – / jei negali ištarti būsiu iki skirtų atodūsių dienos“. Jis varginamas kasdienio buvimo, nuolat slegiamas opoziciniu ašių („kai vėtroje nurimsta šauksmas ir balsas gesta aušroje“), bereikšmo žvilgsnio, kurtumo garsams bei aklumo spalvoms:

*Akla diena jausmų padangėj
ir akys kurčios atvaizdams
girdžiu kaip reginai praeje
iš tolimų prisiminimų sklandžia
ir ilgesys prazysta vasaros kaitra*

Vis dėlto – gelbstimas paprasto artojiško žemės artumo, pavasariškos šilumos, vasaros spalvų bei nuotaikų. Todėl neatsitikinai „žemė“ – vienas dažniausiai žodžių rinkinyje.

*Mano šešelis prieky manęs
Prašau leiskit ir jam tylieti
Kelią suraike bevaisėm vagom
Sugnuždė gelmėj jo esančių pradą
Jūs neverkit laukai kad drįstu
Žengti per jūsų virpančius tolius
Aš be jūsų keliaut negaliu
Per beprasmius minčių monologus*

Autorius nepoetizuoją žemės darbų, nesakralizuoją agrarinio lietuvių pasaulėvaizdžio, kaip būdinga daugeliui lietuvių poetų. Bet žemė jam – ypatingo žmogaus ryšio su pasauliu žymuo, be kurio neįsivaizduojamas buvimas. Žemės īvaizdis glaudžiai susietas su īvairialypiais tylos kodais; su tyla kaip dvasine pasaulio tuštuma, tyla kaip siekiamu šventumu, aiškumo ieškojimais. Ji – iškalbinga:

ta visada būdavo be galio gardi...

Kada tai buvo? Prieš pusę amžiaus. Bet atminity išsaugojau tų pusryčių arbato kvapą (ja tikrai pakvpidavo visi namai) ir skoni. Kiek sykių bandžiau surinkti žolelių, ruošti vis kitokius jų mišinius, – nieko panašaus nesutaisydavau. Močiutė seniai pas Dievulį, o jos užminta mišlė liko neat-spėta.

Galiu ją tik aprašyti: jos šviesgintarę spalvą, maloniai svaigu aromatą ir su niekuo nesulyginamą skoni. Tačiau tai – tikrai ne močiutės arbato receptas. Gali būti, kad jo niekada nesužinosiu. Tekė pačiam virti savo arbatas ir jomis vaišinti anūkus.

Autobuso ir pašto nebus!

Tik sendamas suprant, kad kadaise girdėti senilio ir močiutės pasakojimai apie nedylančią jaunu dienų atmintį yra tikri. Metai bėga, ir galiausiai pats tampi šios tiesos liudininku. Nieko čia nepakeisi, tik... ar atminčių negalėt išsaugoti vien malonius dalykus? Tačiau kur tau: kai nereikia, jos slogutis įkyriai bruka bjaurius mažmožius, pa-kiša seną nuodėmę ar nelemtą poelgi...

Kažkada seniai (ar kam rūpi, kada?) buvo toks išprotis kasdien tikrinti pašto dėžutę. Jis atsirado ne šiaip – tada visi kaimo namai prenumeravo nors vieną ar du laikraščius, kiti – daugiau, dėžutėse „nutūpdavo“ laiškai ir pranešimai apie gau-

*Įtrūkės aklas rytas sunkus ir ašarotas
Sluoksniuoja peizažas į erdves
O medžių galvos nuogos begalybėj
Tik q̄uolas pritvinkęs juodais
Šešelių siluetais kelia tyla
O baltas kelias sukasi ir kyla
I tuos kraštus kur gélés ne tik
Laikus ir būsenas nusineša į savą tyla*

Taigi pasitelkus kalbą patenkama į tylos ir tušumos plotą, „praryjanti“ kalbantiją. Tai vieta, kur galima išnykti, patirti „nebuvinimo stebuklą“. Tačiau lyrinis „aš“ nesitapatinia su tuštėjančiu pasaliui; jo ženklai neretai išjudėję iš įprastų vietų, bet nedingę ir galintys staiga apsireikšti kaip eileraštyje „Pavasario rytas“:

*Plieninio skliauto rėži saulė lydi
Iš vakarų matyt žibintas rytuose
Kai liūdesys voratinkliais nutiusta tyliai
Rasos gausa pagirdo žemės tolį
Ir tu ir žemė padangėje nebe viena
Šukoja vėjas pavasario beržų kasas
Ir sveikina tarytum kviečia ir liūliuoja
Sveiki sugržę nors niekad neišėjė
Tušti laukai arimai ir miškai padangė
Sveiki visi nematomais danguas keliais
Parėj ilgesys ir begalybės paukščiai*

Teigiamo, kad į būti nuolat grįžta gaivi paslapatis, amžinas atgimimo stebuklas. Tik privalai moteti regeťi.

Regimantas simboliskai yra placiai „regintis“. Todėl neatsitikinai vienas dažniausiai semantinių kalbos ženklų jo poeziijoje yra su šaknimi reg-: „regimybė“, „beregis laiko tylėjimas rate“, „reginys“. Savo ruožtu jis – ne regimybės, tariamybės, o gyvenimiskosios tikrumos dainius:

*... kas supa mus – ne regimybė –
Savęs ieškojimas – ir mėlumoj išblėstanti giedra
Tuomet nakty dienos kurčia žyme užgesta jausmas
Ir tebūnie ko ieškau būva bežiedžio slaptimi –
Plakimo dūžiai – duoties buvimo esaty.*

* Regimantas Žilys, *Bendrabūvio esatye atpažinta*. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2013.

tas perlaidas. Tiesa, ar dar prisimename tas pašto dėžėles, lyg plokščius avilius su keletu durų? Prie senosios mūsų mokyklos tokia buvo išsprausa tarp eglių kamienų, prie jos vedė numintas takeliukas. O greta sustodavo autobusas. Patogu: išlipai, grįždamas iš miesto, atvėrei to avilio dureles...

– Ar laikraščius paémei? – tai mama.
Jau vėlus rudens vakaras, į langą caksi lietus. Pamiršau... Bet aš tuo.

Ne kartą ir ne du taip buvo, užantyje nuo liečiaus ar šlapdribos saugodamas laikraščius įėjau per juodą tamsą, kojomis čiuopdamas savo takelių. Svetimo būčiau nerade...

Daugybė metų prabėgo. „O laikrašciai?“ – blyksteli mintis, ir net sapne pamatau aviliuką – laiškų dėžę po eglėmis. Jis pilna laikraščių ir žurnalų, jų pribirę ant žemės. Kaip negerai... O, kad tai būtų nutikę tik vieną kartą. Tas prisiminimas toks ryškus, kad jis dažnai matau.

Važiuodamas prošal sustojau prie senosios mokyklos. Kur ta laiškų dėžė? Jos nelikę, nėra ir eglių. Takelio – nė žymės. O autobusas sustoja...

– Cha, cha, cha! Autobusas!.. – pratrūksta juoktis pakalbinti vaikai. – Kokio jums reikia autobuso? Čia jau šimtą metų niekas nestoja...

Štai ir viskas, pamaniau. Dabar išsitrins ta senoji atmintis, nes pašto niekas neneša, o autobusas nėra. Kur tau! Šiąnakt vėl pamačiau visa, ką regėdavau: aviliuką su durelėm tarp eglių, takeliuką. Ir dar klausiantis mamos balsas: „O laikraščius paémei?..“

12 Kūryba

Etažerė

Diana Šarakauskaitė „Septyni gailestingumo darbai kūnui“: eilėraščiai. – Kaunas: „Kauko laiptai“, 2013.

Jeigu Dianos Šarakauskaitės eilėraščiams galėčiau išrinkti pavidalą, galbūt jie būtų panašūs į krūvelę tvirtų, šiurkštukų lininių ryšulėlių, kuriuose telpa nevaikiškos baimės ir noras įrodyti buvimą – per kalbą, per pergyventą tautos istorijos slinktį. Tačiau iš jų kylantis atpažįstamas dvelksmas masina atrišti ir žvilgtelėti vidun. Juk būna tokios poezijos, kuri tarsi išispitrija, užplūsta vos atsivertus leidinių.

Vienas iš „Septynių gailestingumo darbų kūnui“ sandū – subjekto santykis su tautiniu identitetu. Toks skambus pasakymas siek tiek baugina dėl jo svorio, kai šios sąvokos nuskalautą itaigą mintyse pasvarstai išisitraukusi iš apdulkėjusių išeiviu ar atgimimo laikotarpio pažymėtų poezijos knygų. Nenaujai, dažnai ir įvairiai eskaluojamai temai, susijusiai su tapatumu, tautos istorija, sunku įkrauti poetinės stipribės, o D. Šarakauskaitė jos turi. Postmoderniste žeminiukė apibūdintos išeivės eilėraščiuose pastebiu poezijos posūkį nuo vienos (tėvynės, žemės, priešpriesų su iluzijų erdvė) prie universalios laiko kategorijos – jo tėkmė svarai išryškina kartų ir vertybų skirtumus, netektis ir iniciacijas. Tai padėtis, kai ne aplinkybės, o dabartis (kaip išeities taškas) nėra aiški: „tikrovės tvirtovė nepaimta / su tavim be manės be visko ką gini ir gynei / kas nėra tavo neprime na tavęs neatspindi tavęs / nuplaukia vaizdai ir tu tik veidas veiduose kūnas kūnuose“ (p. 15).

Ko gero, toks posūkis yra viena iš priežascių, lemiantių fragmentiškai suvokiamą ir perteikiamą subjekto savastį. Neretai pojūčiams ir reiškiniamams poetė suranda kūnelį, o štai subjektą „decentruoja“ – išveda iš žmogiško kūno ribų, jų dalija, perteikia per augalo, šaknimis, lūpomis ištvėrusio žemės, motyvą.

Tik visa tai ne vien liudija vietas svarbą – veikiau padeda ją paversti esamybe, įtvirtinti laiko slinktyje. Mat išeivės poeziijoje prabylantis subjektas greičiausiai priklausytų kartai, kuriai tinka prirašyti *post-*. Pölinkis reiškinius saistinti su „buvimu po“ tikriausiai nėra netikėtas, tačiau D. Šarakauskaitės tekstuose jis išryškėja gana natūraliai: jie reprezentuoja samonę, kuri taikstosi su nutikimais po karū – po nepriklausomybių – dabar. Taigi išlieka laiko apibrėžtyje. Kartai būdingi atbukę pojūčiai („bandau prisiminti kada nustojau juoktis“, p. 13), jie gaubiamai neprasmingos, postmodernizmo pasaulėjautai būdingos nežinios:

*kaip gerai kad tąsyk buvai šalia kai pamačiau
save nakties stikle ir greitai užsklendžiau užuolaidą
ta moteris už lango jos pakraupusios akys
kad tik bėdos neprišauktų
ko ji vis stovinuoja ko lükuriuoja ko dar tikisi
(„Juozapota mano sese“, p. 42)*

Subjektas save atpažista kaip suvienišęjusį *kitą* („as griūvancio pastato plytgalis įmestas į ezerą“, p. 25), kartu tokį regi santykije su savais, svetimais, dažnai – patirčiu naštą sugobusiais *anapiliečiais* („tavo kaulai yra mano laivas debesų pataluose“, p. 46; „mano akims telieka vardai rimais rimbais / vien vardai tik vardai pilkos antkapių pelės raidės“, p. 33). Perteikdama nuolatinį, skrodžiantį protėvių alsavimą subjektiu į nugara, D. Šarakauskaitė gal kiek užsižaidžia, tačiau tokie intarpai priseda prie kuriamos tapatybės: ir dabar esi besąlygiškai su jais susijęs, visa paveldima su skaudžios, grūdinančios „pilkųjų (ne)eilinių“ istorijos palikimu.

Knygos „Septyni gailestingumo darbai kūnui“ pradžioje prabylama vaiko balsu, brēstančiu susidūrus su nevaikiškų, gyvenimo etapus inicijuojančiu nuoskaudų dydžiais: „tėvų ir vaikų žaidimas yra išeiti – / pažadėti grįžti ir negrįžti / net ir dabar jis pats basisius“ (p. 29). Ryškėja svarbius tévo ir motinos vaidmenys, kurie „subrendusiam“ subjektui tampa tolygiai reikšmingi it ryšys su tévyne: „taip jie suaugino mus ir mūsų istoriją su atrajota kalte / ropliomis ropliomis mes jų vaikai ir vaikaičiai“ (p. 62). Galiausiai visuose eilėraščiuose prabylama subjekto – moters – balsu, ji visada išlaiko galimybęapti motina, o kartu – atžalos tévyne (vertybiniu aspektu). Tad tekstų visuma sukuria daugiasluoksnį patirčių lauką, savotišką apytakos ratą, kurio aorta yra skausminga tautos istorija ir išsaugota kalba. Pastaroji tampa vertybų išlaikymo rezultatu. Laikas aktualizuoją suvokimą, kad „mūsų sentevių kalba tik deguonies burbulai blurbt blurbt blurbt“ (p. 28), o D. Šarakauskaitė, neretai ištardama „mes“, drąsiai ir gana deklaratyviai ją vartoja. Žinoma, būtų galima klausti, kiek tokia tonacija kiekvienam priimtina. Tačiau išeivės kalbos jausmas palieka gerą įspūdį: ji samoninguai fragmentuota, bet neprarasdamas atspalvių perteklia pasakymo turinį.

Eilėraščiuose esama aliuizijų į īvairius siužetus: Hamleto, Gerdos ir Kajaus, Pelenės, Alisos, Juozapotos. Galima pridėti – ir šiurpokų lietuvių liaudies pasaikų. Jems ne tiek suteikiamas naujas kontekstas, kiek transformuojamos reikšmės: „nukapoti plaštakų pelekai už slapukavimą / ir pėdų pirštų galiukai kraujuantys / tai jums už kurpaitės matavimasi / stiklai kaip dėlės sulenda į tarpupišcius“ (p. 50). Simptomiška, kad daugelis minimų veikėjų vienaip ar kitaip klajoja, ieško. Tiesa, kuria ilgą laiką tikėta, pasirodo abejotina, o laimingų pabaigų scenarijai ir schemas nesuvedamos į vieną liniją, nes yra prisodinamos papildomų niuansų. Realybė – kur kas prieštaringesnė, o švelnioji leksika, tarsi tai įrodant, poeziijoje nepasitelkiama.

D. Šarakauskaitės „Septyni gailestingumo darbai kūnui“ neprimena puošnių dekoracijų, o intensyvus kalbos pulsavimas nekviečia medituoti nuosaikia lotoso pozą. Gal todėl atsimeni tekstus, „vis dar gyvus po mūsų oda einančius lažą“ (p. 95). O tai, kas itaigu, tikiu, turi daugiausia šansų išlikti.

Augustinas Dainys „Akys girdi sielagėlę“: eilėraščiai. – Vilnius: Lietuvos raštojų sąjungos leidykla, 2013.

„Akys girdi sielagėlę“ – pirmoji filosofijos daktaro Augustino Dainio poezijos knyga. Joje filosofija ir kūryba – sukibusios kaip viena kitą palaikančios seserys. Toks požiūris, kai dvi sritys randa bendrystę, atrodo sveikintinas ir praturtinantis, nes filosofų idėjas norintis atskleisti autorius renkasi kūrybą – veiklą, virpinančią lyrinį subjektą, ar, kaip rašyti autorius, jo sielą.

A. Dainio eilėraščiuose apstūt jautrių bandymų pačiusti ir suvokti pasaulį, meilę bei kūrybą. Lyg priskaičiui senųjų tekstu didžiagabaricių vertimų, visa tai perteikiamai prožiškai, kiek patosiškai: „Tačiau ši mano sielos versmė nerimastingai / pulsavo versdama patirti nerimą ir aukštesnės / tikrovės ilgesi. Ir kol nebuvau nublokstas / į patį gyvenimo dugną, buvau atskirtas / nuo išganingojo savo virpančios sielos pulso“ (p. 19). Taigi tekstai turi mažai bendrumo su verlibru, bet norima suteikti ankstesniųjų laikų kalbėsenos įspaudą. A. Dainio kuriamas subjektas panašus į atskyrėlių minezingerį, trubadūrą ar tiesiog ikonišką senųjų laikų poetą, mėginantį prabilti „aukštuoju stiliumi“, kurį viename tekste autorius supriešina įsivyravusiai šiuolaikinei gatvės šnekai („su-

kūrybos pradus, tačiau tariami alegoriniai pasakojimai, lyg gavę įkvėpimą iš poezijos didžiūnų ar netgi iš grakstųjų neužbaigtumą atveriančios rytietyškos praktikos, pradedančiam kūrėjui vis dar neįveikiam, nes A. Dainys nevengia prabilti tiesiogiai ir kol kas atrodo susikaustęs – neatvėres poetinės klausos. Eilėraščiuose atgyjantys universalieji simboliai (pvz., Troja, Elenos seserys, princesės ir karalaičiai) pritaikomi schemaiškai, o sodrus, palyginti savarankiškas tekstas neretai priartėja prie neskoningumo:

*Ju nepamatysime ant žurnalų viršelių,
besišypsančių sintetinio cukraus šypsenėlėmis.
(...) Ju sielos šviesios ir trapios, tačiau
giliuose pasąmonės užkambariuose slepiasi
pabaisa, kuri virs švytinčiu princu, jei bus
rasta jėgų pažvelgti jam į akis ir ištarti:
„Aš tave myliu“
(p. 50)*

Net jei siekiama sugrįžti prie šių dienų realijų ir kritikuoti vartotojišką kultūrą, lengvabūdiškumą, remiamasi abstrakcijomis, o monotonika, į traktatyvumą, visažinystę apeliuojanti tonacija solidžios apimties leidinyje virsta slegiančiu nuoboduliu. Regis, poeto debiutui (A. Dainys yra išleidęs romaną „Angelofilai“, 2012) būtų pakankę mažesnės apimties tekstu pluošto, nes jie gana greitai atskleidžia, kas dvasingam autorui svarbu.

A. Dainio „Akys girdi sielagėlę“ tikrai negesina idėjos, kad filosofija ir poeziija gali būti artimos. Taip buvo visada, o būdų pajusti ši artumą esama daug. Si knyga tebus pastangų apie tai prabilti balsiai liudytoja.

Neringa BUTNORIŪTĖ

Marija MACIJAUSKIENĖ

Primadonos atsiminimai

Pagaliau skaitytojus pasiekė ilgai laukta Reginos Tumalevičiūtės knyga „Scenoje ir už jos...“ (Lietuvos muzikų sajungos leidinys, 2013 m.).

Sudėtinga rašyti apie knygą, kuri yra vienos iškiliausių mūsų operos soliscių R. Tumalevičiūtės žodinius paveikslas, nes jis iškart susilieja su tavo emocijom; juk matei ir girdėjai, žavėjaisi, užgniaužusi kvapą sekei jos Margaritą, Mikaelą... Tokia buvo pirmoji pažintis, įvykusi dar pokario metais, kai krikšto motina dr. Jadviga Žakovičaitė seserį ir mane, gimnazistukęs, nusivedė į Kauno valstybinį muzikinį teatrą. Taigi.

Versdama puslapį po puslapio jaučiuosi taip, tarsi ne skaityciau, bet klausyciaus autorės sėdėdama jos jaukiuose namuose. Sakinys lyg slenkstetas upeliukas, kupinas meilės, romantikos, lyriinių pastebėjimų, plaukite plaukia per įvykius, per mūsų tautos, mūsų kasdienio gyvenimo dvasinius atodūsius, džiaugsmus ir skaudulius. Tose detalėse, gyvenimo aplaikoje, atsivérimuose – solistė ir žmogus, asmenybė mūsų tautos istorijos fone. Tekstas kompaktiškai sujungtas, darnus. Epitetai pasteliški, turintys novelės atspalvių – atspindintys knygos autorės vidinį pasaulį, jautrią širdį.

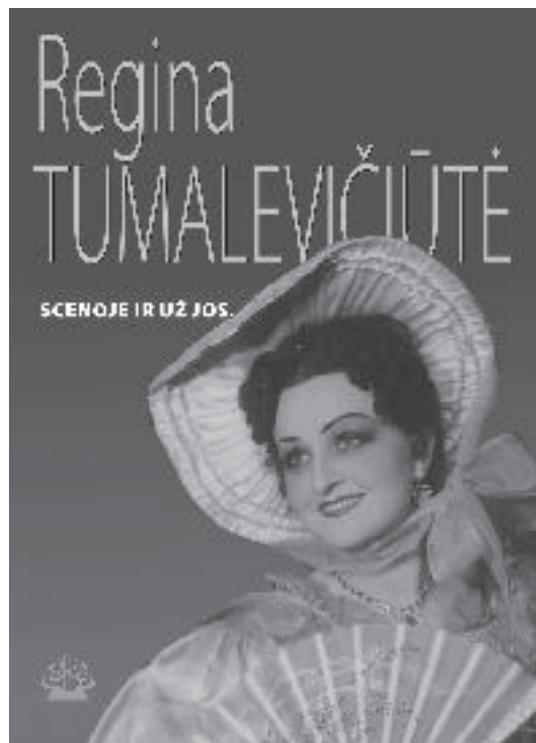
Skyrių pavadinimai – taiklūs, trumpi, reziumuojantys. Pridėtas pagrindinių koncertų sąrašas. Knygoje – daugybė iliustracinių medžiagos: nuotraukų, spektaklių, koncertų afišų bei programų, yra dainininkėi dedikuotų jos gerbėjų ir draugų eilėraščių, laiškų.

Dabartiniams skaitytojui, nemačiusiam ir negirdėjusiam operos primadonos R. Tumalevičiūtės, pasiekusios meistriškumo viršūnę, nepatyrusiam prieškarinės Lietuvos gyvenimo, jo dvasinės atmosferos, ši knyga – atradimas, tikra egzotika, kuri intriguoja pasakojimais apie daugybę asmenybių, charakterių, įvykių, situacijų, papročių.

Atsiveria laikotarpis ir tame nuotaikingai autores nutapyti sutiktų asmenybių portretai. Tai scenos partneriai – Jonas Čepaitis, Paulius Rūtenis, Jonas Stasiūnas, Kipras Petrauskas, Juozas Indra, Vladas Česas, Vaclovas Daunoras, Kazys Gutauskas, pedagogai – Viktoras Dineika, Vladislava Grgaitienė, Nina Karnavičienė, Antanas Račiūnas, dirigentai – Mykolas Bukša, Rimas Geniūnas, Algimantas Kalinauskas, Margarita Dvarionaitė, Vytautas Viržionis... Kiekvienas puslapis, nors R. Tumalevičiūtei ir neakcentuojant, yra tarsi tvirtybės antspaudas, neleidžiantis išnykti mūsų tautos kultūros atminčiai.

Žinoma, reikia papasakoti, kaip R. Tumalevičiūtė atėjo į muzikos pasaulį. Būsimā dainininkė gimė Kaune. Tėvas – Kipras Tumalevičius – inteligentiškas, placią kultūros poreikių pašto tarnautojas. Abu tėvai buvo muzikalūs. Motina turėjo unikalų balsą, tad duktė Regina, sakosi, tikriausiai iš jos ir paveldėjusi. Už sunkiai sutaupyti pinigus šeima įsigijo „Philips“ firmos radijo aparatą. Tėvų kilnojo iš vienos vietas į kitą: Kavarskas, Onuškis, Kaišiadorys... Žinoma, iš Reginai tek davavo pereiti vis į kito miestelio mokyklą. Ir visur lydėjo muzika. Sutiki žmonės skatino ugdyti gabumus, domėjosi jos pasiekimais. Knygos autorė tai ivertina su meile ir pagarba.

R. Tumalevičiūtės gyvenime lemtinga K. Petrauskas asmenybė. I miestelį, kur mažoji Regina su tėvais gyveno, atvyko reklaminis vežimas. Mergaitė buvo labai smalsi, o čia – neregėta atrakcija: liliputas pasakojo apie tualetinius muilus „Žuvele“ ir „Kipras Petrauskas“, vardijo jų privalumus. K. Petrauskas paverdė jau buvo girdėjusi per radiją, kai jis taip nuostabiai dainavo, todėl nuskubėjo pas tėvą prašydama nupirkti jai tą vardinį muilą. Žinoma, kai po ilgų „derybų“ nupirko, mergytė émė juo uolai prastis po kelis kartus per dieną.

Vėliau, pokariu R. Tumalevičiūtė gyveno Kaune, dirbo Dramos teatre aktore ir studijavo konservatorijoje. Daugelis dramos teatro aktorių ir operos solistų, vengdamis represijų, pasitraukė į Vakarus. Trūko profesionalų arba galinčiųjų jais tapti ir susiūpti menines pajėgas. Kaip tik tuo laiku konservatoriją bebaigianti R. Tumalevičiūtė ir buvo pastebėta garsaus dainininko: „Kartą sutiktais Kipras Petrauskas primygintai siūlė pereiti į operą, sakė tuo pasirūpiusių. Ar aš galėjau kada nors pagalvoti, kad tokia operos ižymybė atkreips į mane dėmesį?! Būdamas Vilniuje, meno reikalų valdyboje, maestro susitarė, kad mane pervaestų į operos kolektyvą“ (p. 63).

Štai vyriausiasis teatro režisierius Juozas Grybauskas imasi statyti Charles'o Gounod operą „Romeo ir Džuljeta“. Skelbimų lentoje pakabinamas vaidmenų sąrašas. Romeo – K. Petrauskas ir Juozas Indra, Džuljeta – R. Tumalevičiūtė ir Justina Jasaitytė. „Padėti pasisiūlė mano draugas Juozas Indra. Jis puikiai skambino fortepijoni, todėl kartu repetavome Džuljetos ir Romeo duetus. Kasdien dirbdavome nuo 10 val. ryto iki pietų ir dar apie tris valandas po pietų. Po savaitės aš jau atmintinai mokėjau ne tik savo, bet ir Romeo partiją. Daugiau nesu mačiusi tokio darbui atsidavusio žmogaus, koks buvo Juozas Indra“ (p. 85). Pasak autorės, Džuljetos vaidmeniu ji gyvenusi dieną ir naktį. Prie jo muzikinės traktuotos dirbo su savo dėstytoja Nina Karnavičiene. Scenoje su Regina jau repetavo pats K. Petrauskas. „Kipras Petrauskas man rodė begalinę gludilumą, labai stengėsi padėti. Nuoširdžiai gludinėjosi, labai stengėsi padėti. Nuoširdžiai gludinėjosi, labai stengėsi padėti.“

Pasirašyta paramos sutartis

Lietuvos rašytojų sąjunga pasiraše paramos sutartį su UAB „Vagos prekyba“ ir UAB „Knigu namai LT“, kuria minėtosios verslo organizacijos pasižadėjo paremti Lietuvos rašytojus, pervesdamos į Lietuvos rašytojų sąjungos fondą po vieną litą už kiekvieną leidyklos „Vaga“ išleistą ir „Vagos prekybos“ valdomo knygynų tinklo „Vaga“ bei „Knigu namai LT“ valdomo knygynų tinklo knygynuose parduotą knygą. LRS pagal šią sutartį įsipareigojo perduotą paramą naudoti Lietuvos rašytojų sąjungos nariams finansiskai remti. Parama pagal galimybes turėtų būti skiriamą ir rašytojų socialinėms reikmėms, ir autorių leidybos projektų realizavimui.

Lietuvos rašytojų sąjungos informacija

nome kiekvieną detalię. Kai nebūdavo Kipro, repernuodavau su Juozu Indra“ (p. 86).

R. Tumalevičiūtės gyvenimas nebuvo vienspalvis... Jis tekėjo giliai, vadovaujantis iš tėvų paveldėtu jautrumu tam, ką darai, ko sieki. Ne veltui autorė sako: „Daug maloniu, kai žmogus viską pasieka darbu“ (p. 118). Gyvenimas – ne pokštas, ne kazino... Kokia skaidri buvo pirmoji meilė, kai jiedu su Jurgiu Laužoniu, mediku studentu, neturėdami lėšų pragyvenimui, niekam nėko nesakė, susituokė... Meilė buvo tokia stipri ir, atrodė, „ant visados“. Bėgo skurdo dienos, abu įnikę į mokslus. Bet pasaulin turėjo ateiti jūdviųjų meilės vaisius. Deja, užgriuvo išbandymai – sūnelių netektis, ilgai trukusi kritiška gimdyvės sveikatos būklė... „Joną ir Donatą Jurgis parsinešė namo. Sukalė pusės metro ilgio karsteli, bet jis buvo trumpokas, vaikelius teko paguldysti sulenktais keliukais. Mamytė iš marlės pasiuvo tunikėles, aprenge ir paguldė juos greta. Karsteli į miesto kapines (Vytauto prospektė – M. M.) nešė Jurgis, o abi mamos įėjo šalia. Vėliau sūnelių palaikus perkélė į Petrašiūnų kapines“ (p. 79). Jau nos šeimos tragedija sujaudino teatrą: „K. Petrauskas iniciatyva prie algų stalelio buvo padėtas lapas, ir visi teatro darbuotojai, imdami algas, ten įrašyda man skiriamą sumą“ (p. 79). Laiko žirgai nelaukia. Reikėjo testi studijas konservatoriuje; čia pat ir naujas pastatymas – Ch. Gounod „Faustas“, R. Tumalevičiūtei patikėtas Margaritos vaidmuo. Mykolas Bukša, sako knygos autorė, „daug nereikalaudavo, nes žinojo, kad studijuoju konservatoriuje, ruošiuosi valstybiniams egzaminams“ (p. 80).

Buvo ir daugiau svarbių akimirkų: susitikimas su garsiuoju estų dainininku Georgu Ostu, darbai su kūrybinga ir temperamentinga režisierė Vlada Mikštaite, gastrolės Maskvoje ir po vieną Lietuvą populiarinant lietuvių kompozitorių dainas ir pasaulio klasikų romansus, operų arijas. Dalyvauta radijo ir televizijos laidose. Dar vienas indėlis į mūsų kultūros aruodą – R. Tumalevičiūtės darbas Valstybinės konservatorijos aktorinio meistriškumo katedroje. Po reiklios ir savo auklėtinius mylinčios dainavimo pedagogės sparnais glaudesi Dalia Tamalevičiūtė, Dolores Kazragytė, Petras Venslovas, Vladas Bagdonas, Kristina Gudonytė, Kostas Smoriginas, Kristina Kazlauskaitė, Remigijus Vilkaitis, Vytautas Grigolis, Vladas Petkevičius, Vytautas Kernagis, Eimuntas Nekrošius, Sigitas Račkys, Nijolė Ozelytė, Violeta Podolskaitė.

Noriu užsiminti apie dar vieną Reginai skirtą likimo dovaną: antroje santuokoje gimė sūnus Eugenijus. Jis buvo ir yra didžiausias motinos džiaugimas. Rūpestingasis Eugenijus Tumalevičius yra vienas žymiausių ralistų Lietuvoje, tarptautinės klasės sporto meistras. Malonu pažymeti, kad jis ir parėmė šios knygos leidybą.

„Scenoje ir už jos...“ baigia D. Kazragytės, Juozaus Kalco, A. Kalinauskovo, R. Geniušo, Veronikos Vitaitės, Virginijos Dapkutės, Gražinos Ručytės-Landsbergienės, Vaclovo Juodpusio atsiminimai. Juose pabrėžiama R. Tumalevičiūtės inteligencija, nuoširdumas, geranoriškumas ir patarba kiekvienam, su kuriuo bendravo, žavimasis jos nuostabiai atmintimi, kūrybingumu, reiklumui sau, atsakomybe už kiekvieną garsą, pauzę, intonaciją.

14 Vilniaus langas

Andrius JAKUČIŪNAS

Maratonas ir knygneštė

Agnės ALIAUSKAITĖS nuotrauka

Sostinėje tėsiasi grandiozinių, visaliaudinių renginių metas – praėjusių savaitę rašiau (tiksliau, *rašėme*, nes buvusiam tekste „aš“ laikinai tapau „mes“) apie naujam gyvenimui prisikelusį Bernardinų sodą (mano galva, tai įvykis, simbolinė reikšme prilygstantis naujo tilto nutiesimui, gal net ir jį pranokstantis; parko atnaujinimas – tarytum bandymas rekonstruoti ir perkurti miesto dvasią, o tai – lyg iš naujo, bet tik simboliškai, pastatyti patį miestą). Na, o šią savaitę kartūnuoja sek-madienį, rugpjūčio 15 d., vykės Vilniaus maratonas, kuriame savo jėgas ir, žinoma, gatvių duobėtumą susiruošė išmatuoti bene dešimt tūkstančių bėgikų – tikrai įspūdingas skaičius žinant, kad šalyje nėra jokių maratonų bėgimo tradicijų (o gal aš klystu?).

Kodėl šioje skiltyje miniu renginį, kuris tarsi nenuispelnytu mano kaip kultūros apžvalgininko dėmesio? Juk jis, kaip pasakyti dažnas skaitytojas, priskirtinas ne kulturai, o sportui.

Norint tai suvokti, būtina nusikelti koki penkiolika dvidešimt metų į praeitį – į niūros, tiek tiesiogine, tiek perkeltine prasme dar visai pilkas ką tik nepriklausomybė atgavusios valstybės sostinės gatves ir aikštės, kuriose anuomet taip nekaltais ir įžūliai pleveno neapykanta, nukreipta prieš bet kokią – net pačią kukliausią, pačią tai-kingiausią – individualumo ir laisvės apraiską.

Suprantama, pirmiausia toji neapykanta smogė kultūrai, nes ji simbolizavo viską, kas iš principo negali būti paversta – gariūnlaikiu domėtis knygomis, paveikslais, spektakliais atrodė pasibaisėtinai ižūlu (ar bent nebuvo geras tonas); tokia pati lemtis ištiko ir intelektualesnį kiną, ne itin bukas televizijos laidas ir net tokius stalo žaidimus kaip sachmatai.

Paradoksalu, bet tam tikru lygiu odiozinis taip net ir sportas, kurį kietakaktė statistinė minia tarsi laikė rezervavusi Lietuvos vyru krepsinio rinktinei (tokiam įteisinimui pretekstą teikė sovietmečiu „Žalgirio“ iškovotos pergalei) bei uždaruose sporto klubuose lankytis galintiems banditams. Tai laikai, kai maratono bėgimas (ir net nepretenzingas bėgimojimas miškelyje palei na-

mus) mūsų šalyje nebūtų buvęs įmanomas ne vien dėl to, kad retas kuris išsivaizdavo, jog tokius atstumus įveikti gali ir ne profesionalūs sportininkai (ir kad „lakstyti“ apskritai gali būti malonu), bet ir dėl to, kad bėgimas (bėgijojimas) tikriausiai būtų buvęs suprastas kaip išsišokėliškumo ir ne-paklusnumo tiems, kurie vieni buvo sau palikę laisvę užsiimti raumenų auginimu, aktas, o greta to – ir totalus nuopuolis, leidžias tuometiniam eiliniam padaryti išvadą, kad esi skurdžius ir gal dar truputį *trenktas*.

Maždaug prieš penkiolika metų, pakerėtas minies išsivaduoti iš troleibusų ir autobusų vergijos, nusipirkau dviratį ir ēmiau juo važinėtis maršrute Fabijoniškės – kokia nors vieta Senamiestyje – Fabijoniškės. Nesonumeliuosi pasakės, kad šaligatviais vaikštinėjančios arba pro savo automobilių stiklus pasauli stebincios daugumos akyse tą pačią akimirką praradau reputaciją ir netekau bet kokio pasitikėjimo. Reikėjus susitaikyti, kad, apžergės dviratį, ypač jei tau daugiau nei aštuoniolika metų, tą pačią akimirką tapsi kvaileliu ir *bomžu*, kuris, jų manymu, nepajégia išsigyti mašinos. Automobiliai pralėkdavo pro šalį beveik nelenkdami, lyg jų vairuotojams būtų baisiai knietėjė mane kliudyti – tarytum netycia. Be abejo, jie pypsedavo, rodydavo *fokus*, jų žiurkikės žviegdavo iš pasitenkinimo... Suprantama, kaltė dėl vių nešvarumų laiptinėje irgi krisdavo man – juk dviratis tepa...

Nežinau, kada tiksliai žlugo senojo tvarka ir žmonės masiskai išbėgo bei dviračiais išvažiavo į gatves (be abejo, tai buvo laipsniškas procesas), tačiau tai, be abejo, buvo pergalė. Pergalė prieš mūsų kūniškumą suvaržiusi bukumą ir, spėčiau, naivų bejegiškumą, prieš apatią ir dirbtines, ne-aisku, kada ir kieno nubréžtas ribas, prieš neprotingą neatitikimą tarp to, kas natūralu, ir to, kas pagirtina.

Idomiausia, kad tai (to turbūt nesuvokė nė patys revoliucijos dalyviai, taip pat nesupratę ir to, kad daro revoliuciją) buvo ne vien kova už savo kūną ir sveikatą, ką ir dabar nuolat kartoja televizija, bet ir už kultūrą, kurios esmę sudaro besąlygiška laisvė išbandyti ir suprasti save.

Niekada nesu bėgęs maratono, tačiau įveikdamas mano fiziniam pasirengimui per ilgas dviračių

trasas arba artėjant man per aukštų kalnų viršūnėms (nors sunkesnį vietoj lengvesnio rinktis mane turbūt neretai skatindavo tuštybę), visada jausdavau, kad kraupus, kartais nežmoniškas fizinių jėgų išbandymas turi gilią etinę, kultūrinę prasmę, ir išgyvenimo gyliu kartais gali pranokti ir dažnai pranoksta *scriptum* (t. y. kas parašyta). Trumpai tariant, metai iš metų vis tvirtėjo išitikinimas, jog tarytum beprasmiškai lieti prakaitą, net ir suvokiant, kad tai niekada nevirš kokiu nors tvarių intelektualiniu kūnu, vis tiek tam tikra prasme, – gal net tiksliau būtų sakyt, savo beprasmybe, – yra prasminga. Tai bent jau maištas prieš tamsybę ir bukaprotiškumą apskritai, kažin koks priešnuodis, veiksmingai sergintis nuo kraštutinumų ir netiesos.

Maratono edukacine reikšme galutinai patikėjau paskaitęs komentarus internete, tarp kurių buvo anaipoltol ne vien džiugūs ir sveikinantis balai: nemažai žmonių piktinosi dėl trasas pakeitusio visuomeninio transporto teigdami, esą užsienyje taip nebūna (bet iš tikrujų būna – taip yra visur). Kaltino maratono rengėjus tyčiojanties iš garbaus amžiaus žmonių (tiesa, nesupratatu, kodėl), laisvai liejosi iš praeities puikiai pažištama panieka „veltėdžiui“, neturinčiam gyvenime ko veikti, todėl „lakstančiam“ ir t. t. Ir nors niurgžlių bei bambeklių buvo gerokai mažiau nei tu, kurie džiūgavo dėl šauniai praleisto savaitgalio, akiavaidžu: nors įveikta daug – ir sustabarėjimo, ir nepasitikėjimo savo jėgomis, gal ir instinktyvios baimės pasirodyti kitokiam jausmo, maratono bėgikams – plačiau kalbant, pačiai maratono idėjai – pas mus dar reikės įveikti daug kliūčių.

Štai kodėl reikia bėgti: vieno bėgiko prakaitas visos visuomenės atžvilgiu gal ir yra beprasmis, tačiau daug jų gali suteikti impulsą keistis – o tai yra svaigus pasiekimas.

Bene panašiai turbūt galvojo mažosios Lietuvos leidyklas, praeitais metais sumanusių susiburti ir surengti Vilniaus knygų festivalį, neva orientuotą į intelektualų, rimtos ir kokybiškos literatūros išsilgusį skaitytoją. Viešai įvardijamas tikslas – „knygų kultūros ir įvairovės populiarinimas su meno ir intelektualiosios literatūros akcentu“.

Romualdas RAKAUSKAS

Iš spaudai rengiamo albumo

Triveidė knyga

Rašytoja Laura Sintija Černiauskaitė

Mylimiausia mano spalva – žalia. Bet ir visas kitos gražios. Raudona, mėlyna... Spalvose daug gyvybės. Bet kodėl nespalvota fotografija veikia stipriau?

Fotografuodamas dažniausiai kalbi visokius nereikšmingus niekus, kad palaikytum gyvybingumą. Užkluptas tokio netikėto rašytojos klausimo, jaučiu, kad nesusikaupę mano žodžiai nepajęgs išryškinti sudėtingumo esmės, todėl einu išmindžiotu takeliu – grąžinu klausimą: o kaip jūs, didieji gyvenimo žinovai, tai aiškinate?

Knygnešystė ir maratonas

Atkelta iš 14 p.

Deja, rugsėjo 12-15 d. Vilniaus dailės akademijos „Titanike“ vykė festivalis (siemet – antrą kartą) kol kas, atrodo, nepateikė aiškių atsakymų, kaip jam sekasi (ir ar išvis sekasi) savo tikslus įgyvendinti. Veikiai atvirkšciai – jis parodė organizatorius nesugebėjus numatyti, kad festivaliu tekė rimtai konkuruoti su kita isstinentėje ir už jos ribų tuo pačiu metu vykstančiais renginiais: jų, smarkiai nusiurbusiu potencialiu festivalio lankytojų srautą, vyko ne vienas ir ne du, įskaitant ir tekstilės bienalės atidarymą Kaune, sutraukusį menininkus ir meno mėgėjus iš visos Lietuvos. Trumppai tariant, įtaru, kad nei lankytojų, nei parduotų knygų statistika, jei kas tokią paskelbtą, nebūtų išpūdinga – nors ir labai norėtusi manyti, kad yra priešingai.

Vis dėlto atrodo, kad šis festivalis, nors ir kuk-

lus, sugebėjo pranešti visuomenei tam tikrą žinią (jog egzistuoja skaitymo kultūra, jog ne bet koks skaitalas yra literatūra ir t. t.), o tai, žvelgiant i perspektyvą, yra bene svarbiau nei leidyklėlių pelnas (nors jo, tikėkime, irgi buvo).

Vienas reikšmingiausiu (tiesa sakant, pats reikšmingiausias) festivalio akcentų, tarytum jį įprasmintusiu ir suteikusiu platesnę reikšmę, buvo „naujojo knygnešio“ premijos įsteigimas. Knygnešystės sąvokos adaptacija dabarčiai ir jos susiejimas su literatūros kritika, apžvalgų rašymu, „užklasine“ kultūrine veikla socialiniuose tinkluose apskritai atrodo visai vykė viešųjų ryšių jaukas, kurį klausmai prariojo laikrasciai, televizijos bei radijas – pirmajam laureatui, poetui ir vertėjui Mariui Burokui teko ilgai ir nuobodžiai atsakinėti į žiniasklaidos atstovų klausimus.

Ar vienas „knygnešys“ (t. y. knygų mylėtojas / apžvalgininkas / kritikas) gali daryti regimą įtaką visuomenės skaitymo kultūrai (t. y. ar įmanoma individuali knygnešystė, ar šioje kolektivizmo epochoje ji neišvengiamai yra kolektivinis procesas)? – toks buvo mano klausimas laureatui.

„Šiaip labai regimos įtakos daryti negali, bet maža, tačiau pastebimą – taip: jei ilgai kalsi į galvą tam tikrus pavadinimus – autorų, knygų ar dar ko nors, neišvengimai anksčiau ar vėliau bus susidomėta. Be to, šiai socialinių tinklų laikais tie dalykai veikia riedančio akmenuko principu: nuo vieno prie dviejų, tada trijų – žiūrėk, jau nemenka griūtis. O kai dvi-dešimt žmonių nori ką nors paskaityti – jie tampa giridimi, o paskui, manau, bet kokia individuali knygnešystė po truputį virsta kolektivine mada – tavo darbo principai vienaip ar kitaip, turint vienokių ar kitokių tikslų, perimami. Tada galima trauktis iš žaidimo ir sugalvoti naują“, – tvirtino M. Burokas.

16 Fotografija

Pakilumo nostalgija...

Atkelta iš 3 p.

– Kurdamas fotomontažų serijos „Rekviem posovietiniams sapnui“ kompozicijas, kaip teigi, aprépi priusiminius ir tai, „kas ateina iš pasąmonės“. Esi prasitaręs, kad tavo darbų logikai didelės itakos turi siurrealistų judėjimas ir jų teorijos, susijusios su žmogaus psichologija, okultizmu ir dvasiniu misticizmu. Kuo patrauklios tau šios idėjos ir kiek jos svarbios serijoje „Rekviem posovietiniams sapnui“?

– Esame išpratę identifikuotis vos su vienu sąmonės aspektu – tiesioginiu koncentruotu dėmesiu. Save suprantame pirmiausia kaip mąstančią, analizuojančią ir blaivai problemas sprendžiančią asmenybę. Tačiau iš psichologijos žinome, kad tai toli gražu ne visas sąmonės įvaizdis. Daugybė aspektų slypi už mums įprastos kasdienės problemų sprendimo būsenos. Esame išmokę juos tobulai ignoruoti – neujauciami ir savęs su jais netapatiname.

Kai XX a. pradžioje Sigmundas Freudas pradėjo praktikuoti psichoanalizę, susidomėta, kaip tuos paribinius psichikos procesus iškelti į „dėmesinės“ sąmonės šviesą. Kitaip tariant, kaip jiems suteikti materialesnę formą, kad būtų galima analizuoti. Sukurtos vadinamosios „automatinio“ rašymo ir „automatinio“ piešimo technikos. Subjektas panardinas į transo būseną hipnozės, meditacijos ar intoksikacijos būdu ir jam sakoma užrašyti ar vaizduoti patiriamą minčių srautą. Paskui rezultatai analizuojami ir daromos išvados apie subjekto pasąmonės būseną, ieškoma slaptų jos tendencijų ir t. t. XX a. pradžioje tokie eksperimentai buvo labai populiarūs ne vien mokslineje-akademineje aplinkoje. Menininkai greitai suvokė čia slypincias kūrybinės išraiškos galimybes. Siurrealistų judėjimas susikūrė būtent aplink tokiais eksperimentais užsiimantį rasytojų grupę. Šių ir panašių eksperimentų metu padarytais atradimais sekė menininkai Maxas Ernstas, Leonora Carrington, Remedios Varo, Salvadoras Dali, Andre Massonas, fotografai Manas Ray'us, Raoulis Ubacas, Phillip'eas Halsmanas. Būtent šiuo idėjų vedami jie sukūrė ir ištobulino koliažo bei montažo technikas, kurias dabar jau priimame kaip savaime suprantamas. Jų esmė – keisti, netiketi, spontaniški prasmių deriniai, atsirandantys jungiant elementus, paimtus iš skirtinį kontekstą. Iš keleto pradinių realybų sukurama nauja „sintetinė“ su savitais, originaliaisiais prasminiais ryšiais. Ji neretai primena sapano ar narkotinio transo metu kylančius vaizdinius. Pasąmonės įtaka tokio pobūdžio kūrybai labai akiavizdi ir svarbi.

Serija „Rekviem posovietiniams sapnui“ prasidėjo panašiai. Pradėjau eksperimentuoti su savo fotoarchyvu, karptyti ir jungti vaizdus, dėlioti keistas, lyg nieko nereiškiančias kompozicijas. Tuo metu visai negalvojau apie konkretius siužetus ar ką nors panašaus, tiesiog spontaniškai žaidžiau medžiaga. Vėliau, kai atsirado keturios ar penkios neužbaigtos

kompozicijos, žiūrėdamas į jas staiga suvokiau siužeto užuomazgas, kurių iki tol nemačiau. Nuo to momento jau dirbau kryptingiai, natūraliai susiformavusius elementus papildydavau sąmoningai siužekotais ir stengiausi viską jungti į višumą. Be pradinio spontaniškumo nieko panašaus nebūciau sukūrės. Ši metodą dabar nuolat pasitelkiu. Kūrybinės fantazijos šaknys slypi anapus konkretaus sąmoningo mąstymo, ir tikrai patrauklus menas yra toks, kuriamo spontaniška pasąmonės žaismė dera su interkliniu ieskojimu.

– Kodėl manai, kad užfiksotas vaizdas nėra pankamas ir jį reikia perkurti (tai tu ir darai, konstruodamas naujus vaizdinius iš kelių dešimčių ar net šimtų kadru)? Ar / kaip keičiasi šiu vaizdų prasmės tavo kūriniuose?

– Pradinė mintis nebuvvo visiškai tokia. Jungti vaizdus émiau ne todėl, kad nepasitenkinau įprasta fotografija. Tai dariau labiau iš spontaniško smalsumo: o kas, jei?... Prasmės plečiasi ir kinta. Skirtingų kontekstų elementai sulimpa ir surukia naują ženkla, kurį žiūrovas perskaito kitaip nei atskirus elementus. Pavyzdžiu, vienas iš darbuose besikartojančių „padarai“ yra mechaninė žuvis su uodegon imontuotu laikrodžiu, kuriai ant nugaros sėdi kostiumuotas verslininkas ir įnirtingai mina su laikrodžiu sujungtus pedalus – laikrodis sukasi, įrenginys juda. Kartais šie „padarai“ pasirodo danguje ir barsuto žemén banknotus, kartais juos galima pamatyti upės tékmėje. Patys savaime visi elementai yra iš, regis, nieko bendra neturinčių kontekstų – dviračiu važiuojančio kostiumuoto vyro figūra, laikrodis, žuvis. Tačiau atitinkamai sukomponuoti visi įgauna naujų, netiketų prasmisių. Jų kūrimas man pats smaugiausias žaidimas. Labai įdomu dar ir tai, kad šias prasmes žiūrovai skirtinai supranta. Dažnai jų interpretacijos būna smagesnės nei mano. Todėl su paroda keliauja svečių knyga, kur kiekvienas kviečiamas aprašyti kelias žodžiais, ką įžiūrėjo.

– Tai savotiškas manipuliavimas realiu vaizdu. Tam tikra prasme tu jį perdirbi, klastoji. Kaip atsi-

randa tavo istorijos ir pasakojimai, nuo ko priklauso jū turinys? Ko ieškai iš pradžių – vaizdo, ar minčių?

– Fotografinis vaizdas yra dvimatis ženklas, regimas ant popieriaus ar monitoriaus ekrane. Žiūrovas jį skaito panašiai kaip užrašytą žodį ar kelio ženkla – atpažįstamas formas mintyse susiejamos su sutartinėmis reikšmėmis. Aš tyčia sukeiciu ženklu elementus, kad jie tiesiogiai nenurodytu į įprastines reikšmes. Taip sukuriamas netikėumas, ir žiūrovas kviečiamas atrasti naujų, originalių asociacijų. Galima sakyti, tam tikra prasme kūrybinis procesas vyksta ne tik mano, bet ir žiūrovų mintyse. „Rekviem posovietiniams sapnui“ turinys išaugo iš spontaniškų eksperimentų, o pasakojimo nebuvo iki tam tikro kritinio momento. Paskui turinį suformavau jau sekdamas netiketai ižvelgtas siužetines linijas.

– Minėjai, kad šiam fotomontažų ciklui labai svarbi darbų seka, siužetinė linija, pasakojimo narratyvas. Ar galėtum trumpai pakomentuoti visą seriją, apie ką tavo pasakojimas, nuo ko jis prasideda ir kuo baigiasi? Kas yra tavo personažai, kuriuos fiksuoji, pieši ir įkurdini savo kūriniuose? Šiose savotiškose orgijose „dalyvauji“ ir pats. Kodėl?

– Dabar serija sudaro septyniolika darbų, o dar trys yra pakeliai. Šiame etape kūrinių seka yra galutinai susiformavusi ir užbaigta, ją tik papildau naujais tarpiniais epizodais. Serija pasakoja vairo, užaugusio posovietiniame pasaulyje, gyvenimo istoriją. Pirmojoje kompozicijoje matome mažą berniuką, ankstyvą rytą sėdintį ant upės kranto ir vandenye reginti keistą viziją. Paskutiniame darbe – grupė duobkasių, kasančių kapo duobę pažiliugusiam pavasariniame purve ir prie jų artėjanti laidotuvų procesija. Nežinau, kiek žodžiai „naratyvas“ ir „siužetinė linija“ yra tikslūs. Pasakojimas čia veikiau poetinis nei naratyvinis. Šie vaizdai veikia per emocijas ir pasąmoninių simbolinių asociacijas. Sunku kalbėti apie tai, kas iš principo žodžiais neišreiškiama. Vaizdų kalba lanksčesnė nei žodinė.

„Utopinė menininkų dirbtuvė“. Iš serijos „Rekviem posovietiniams sapnui“. 2010 m.

– randa tavo istorijos ir pasakojimai, nuo ko priklauso jū turinys? Ko ieškai iš pradžių – vaizdo, ar minčių?

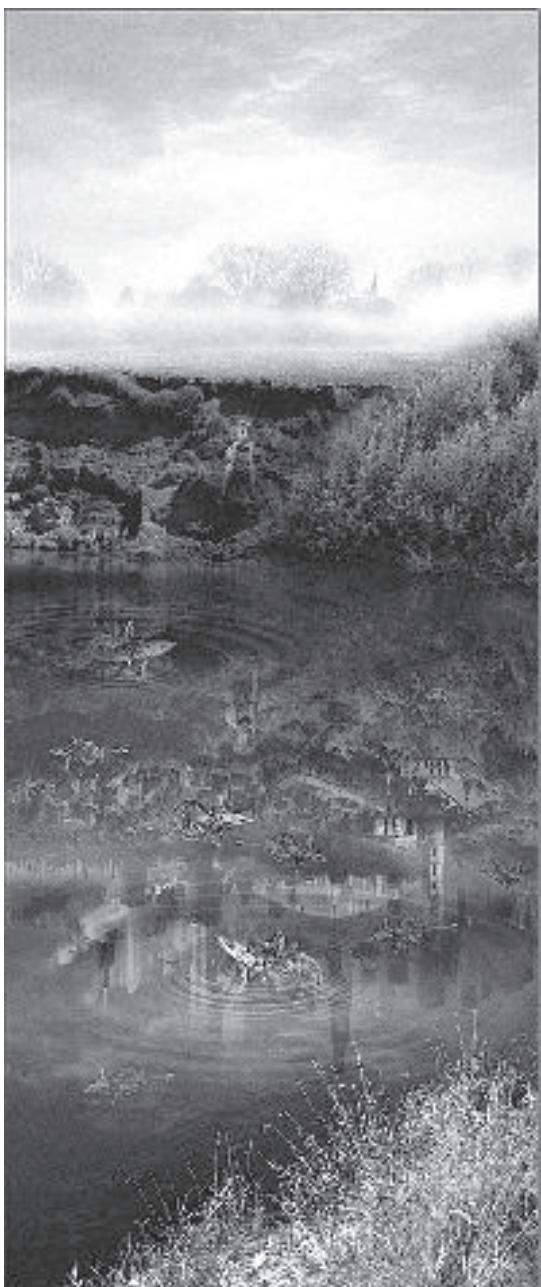
– Fotografinis vaizdas yra dvimatis ženklas, regimas ant popieriaus ar monitoriaus ekrane. Žiūrovas jį skaito panašiai kaip užrašytą žodį ar kelio ženkla – atpažįstamas formas mintyse susiejamos su sutartinėmis reikšmėmis. Aš tyčia sukeiciu ženklu elementus, kad jie tiesiogiai nenurodytu į įprastines reikšmes. Taip sukuriamas netikėumas, ir žiūrovas kviečiamas atrasti naujų, originalių asociacijų. Galima sakyti, tam tikra prasme kūrybinis procesas vyksta ne tik mano, bet ir žiūrovų mintyse. „Rekviem posovietiniams sapnui“ turinys išaugo iš spontaniškų eksperimentų, o pasakojimo nebuvo iki tam tikro kritinio momento. Paskui turinį suformavau jau sekdamas netiketai ižvelgtas siužetines linijas.

– Minėjai, kad šiam fotomontažų ciklui labai svarbi darbų seka, siužetinė linija, pasakojimo narratyvas. Ar galėtum trumpai pakomentuoti visą seriją, apie ką tavo pasakojimas, nuo ko jis prasideda ir kuo baigiasi? Kas yra tavo personažai, kuriuos fiksuoji, pieši ir įkurdini savo kūriniuose? Šiose savotiškose orgijose „dalyvauji“ ir pats. Kodėl?

– Dabar serija sudaro septyniolika darbų, o dar trys yra pakeliai. Šiame etape kūrinių seka yra galutinai susiformavusi ir užbaigta, ją tik papildau naujais tarpiniais epizodais. Serija pasakoja vairo, užaugusio posovietiniame pasaulyje, gyvenimo istoriją. Pirmojoje kompozicijoje matome mažą berniuką, ankstyvą rytą sėdintį ant upės kranto ir vandenye reginti keistą viziją. Paskutiniame darbe – grupė duobkasių, kasančių kapo duobę pažiliugusiam pavasariniame purve ir prie jų artėjanti laidotuvų procesija. Nežinau, kiek žodžiai „naratyvas“ ir „siužetinė linija“ yra tikslūs. Pasakojimas čia veikiau poetinis nei naratyvinis. Šie vaizdai veikia per emocijas ir pasąmoninių simbolinių asociacijas. Sunku kalbėti apie tai, kas iš principo žodžiais neišreiškiama. Vaizdų kalba lanksčesnė nei žodinė.

„Siurrealūs veikėjai ir neįprastos situacijos“. Iš serijos „Rekviem posovietiniams sapnui“. 2011 m.

„Pradžia – iluzijų ir laukimų metas“. Iš serijos „Rekviem posovietiniams sapnui“. 2010 m.

– Kiek tau asmeniškai teko pažinti sovietų sistemą? Kokį susidarei šios santvarkos vaizdą ir ar / kodėl manai, kad jis reikšmingas tavo gyvenime, kūryboje?

– Sovietinę sistemą pažiūstu tik iš vyresnės kartos žmonių pasakojimų ir viešosios nuomonės. Didelio skirtumo tarp jos ir post-kapitalistinės korporatyvinio verslo sistemos, kurioje dabar gyvename, nemačiau. Socialinė ir politinė prievara nūdien gerokai subtiliu užmaskuota, individui leidžiama turėti kiek daugiau laisvės, bet tai – tik paviršiniai skirtumai. Giluminiai jėgos, valdžios ir įtakos pasidalijimo principai nesikeičia. Didžiausias skirtumas, jei lygintume su buvusia sistema, – psychologinis žmonių pasitenkinimas faktu, kad mūsų valstybė vėl yra Europos žemėlapyje. Taip pat galime džiaugtis laisve keliauti ir galimybe pažinti Vakarų kultūrą. Man tai atrodo didžiausia neprisklausomybės laikų dovana.

Posovietinę realybę pažiūstu gerokai geriau – užaugau ir brendau pirmaisiais atkurtos Lietuvos dešimtmečiais. Iš vaikystės prisimenu tada tvyrojusį keistai pakilų jausmą, lyg ateitis būtų visiškai neribota, šviesios galimybės – prieš akis. Paskui jis po truputį tirpo, ir dabar, kai sprendimai jau priimti, o kryptys pasirinktos ir toli gražu ne viskas yra taip, kaip norėjosi, pakilumo nebéra. Serija „Rekviem posovietiniams sapnui“ kartu išeiskia ir nostalgiją šiam jausmui.

– Dėkoju už pokalbi.

Kalbėjosi Danguolė RUŠKIENĖ

Alfas PAKĖNAS

Šiaurės krašto metraštis

„Parengtas pirmasis istorijos ir kultūros žurnalo „Žiemgala“ numeris. Leidinio tikslas – supažindinti su Lietuvos Žiemgalą visus besidominčius šio krašto praeitimi ir dabartimi“, – prieš 15 metų ižanginiame žodyje rašė iš laikraščio į žurnalą virtusio leidinio sudarytojas ir redaktorius Vytautas Didžpetris, primindamas, kad po lietuvių žiemgalai buvo toliausiai politiškai pažengusi baltų gentis, o pietinė Žiemgala anksti išėjo į Lietuvos valstybės sudėtį. Žiemgalos kraštas pirmą kartą paminėtas švedų runose IX a. Žodij „žiemgala“ dabar vartojame Lietuvos žemėms – šiaurės Lietuvos pakraščiui – apibūdinti. Žodis „žiemai“, t. y. šiaurė, tebevarojamas ne tik šiaurės krašte, bet ir visoje Lietuvoje.

Stai šiemet pasirodė jau 31-asis „Žiemgalos“ numeris. Tarp žurnalo bendradarbių – nemažas būrys garsių mokslininkų: kalbininkas Kazimieras Garšva, istorikas Edvardas Gudavičius, architektas Algimantas Miškinis, literatūrologė Aurelijė Mykolaitė, kuri pirmuojuose numero puslapiuose pateikia įdomų straipsnių apie savitą, tačiau primirstą rašytoją Petrą Rimkūną (1913–1944). Autorius pasirinkę tema – „Gimtinė Petro Rimkūno kūryboje“. Primenama, kad rašytojas, tikras Žiemgalos sūnus, kūriniuose jamžino šio krašto gamtą ir žmones. Ypač pagarsėjo 1943 m. išleista novelių rinktinė „Kiemėnų kaimas“, kurioje sodriai nutapytas tuometinės apylinkės vaizdas ir žmonių portretai. „Tai yra pilna to žodžio prasme „žemaininkas“ beletristas, Bradūno kartos amžinininkas, gimtajų kaimą ir jo žmogų aprašęs sultinga, gavia, tiesiog lietuviškais arimais garuojančia proza“, – savo redaguojamame žurnale „Lietuvių dienos“ vėliau rašė krašties Bernardas Brazdžionis.

1939-ujų kovas Lietuvai davė du ryškius poetus – Joną Strielkūną ir Mykolą Karčiauską. Apie vieną jų

„Esu ruduo“

Šiais metais bardų festivalis „Esu ruduo“ – jau ketvirtasis. Jame groja ir patyrė muzikantai, dalyvavę ne viename festivalyje, ir visai jauni, tebejauciantys scenos baimę, bet jau priimti į dainuojamosios poezijos atlikėjų pulką ir tokiu būdu galintys augti. Festivalio organizatoriai, numatydamai „tradicinį“ lietų, šventę rengia klojime, pilname iš nežinia kuri sunesėt senienių: radijo imtuvų, lygintuvų, žibalinų lempų, vaikiškų medinių arkliaukų, senų nuotraukų, sukabintų šalia dar senesių bičių koriu... Nuo kiekvieno daikto sklinda jo „gyvenimo“ istorija, kuri nejučia išipina į daina, į bendrą nuotaiką. Išnykusį sodybų, išėjusių žmonių ir metų ilgesys festivalių nuspaliuina lengva lyg gelstantys lapai melancholija. „Esu ruduo“ – nepretenzinga, bet charakteringa daina poezijos ir muzikos šventę pradedą bardas Rolandas Žekonis, vienas iš ansamblio „Vitražai“ (vadovas Algirdas Svidinskis) dalyvių. Šis keturių gitarų ansamblis susibūrė bene prieš septynerius metus. Jo narai – patyrė bardai: A. Svidinskis, R. Žekonis, Linas Zizas ir Giedrius Paškevičius. Vyrai koncertuoja ir individualiai, kiekvienas turi savą repertuarą, pasirenka mėgstamas dainas. Besiklausant, kaip atlikėjai derina gitaras, mankština balsus, susidaro išpūdis, kad jie linksmai, vyriš-

spalvingai rašo literatūrologas Vitas Areška straipsnyje „Žemaičių stiliaus spalva Mykolui Karčiausko poeziuje“. Žinomas poetas M. Karčiauskas kilęs „iš vienos turtingiausių Žiemgalos žemių. Ne tik turtingiausių žemių derlingumu, bet ir istoriniais īvykiais, dvasinės kultūros pasiekimais. Iš čia yra kilę žymus poetas Bernardas Brazdžionis, prozininkas Jonas Mikelinskas, garsių lietuvių teatrą aktorius Regimantas Adomaitis“, – rašo V. Areška, skaitytojų nukeldamas į Žvirgždės kaimą, Krinčino miestelį, esančius tame Žiemų krašte. Ir primindamas, kad poeto M. Karčiausko kūrybos jėga bei originalumas slypi tarmiškuose kalbos atspalviuose, o įkarštį ir pernelig didelį astringumą vésina

istorinė Žiemgalos pasakojimo prigimtis.

Skaitytojus sudomins Jurgio Baryso prisiminimai apie Pazūkų kaimą netoli Pušaloto. Autorius rašo gražia, paprasta ir sodria kalba, prisimindamas vaikystę bei kaimo praeitį: „Pazūkų kaimo laukai, kaip ir visur iki vienkiemiu, buvo suskirstyti į tris laukelius: pūdymą, rugių ir vasarojų. Kiekviename lauke ūkininkas turėjo po 5-6 réžius. Kad atskirtų juos vieną nuo kito, kiekvienas turėjo savo pavadinimą: Lazdynė, Žvyrinė, Plačioji, Trakelis, Lieknėlis, Šilalė... Pievos taip pat turėjo savo vardus.“ Autorius pateikia atsiminimų apie tévus, mokytojus, pasakoja apie Panevėžio gimnazijoje dirbusius skulptorių Juozą Zikarą, rašytoją Gabrieľę Petkevičaitė-Bitę, kalbininką Juozą Balčikonį, Matą Grigonį.

Zurnale skaitytojas ras daug kitų įdomių straipsnių: savo rašinyje Šiaulių „Aušros“ muziejuje '90-metį mini Virginija Šiukščienė, šiaurės Lietuvos kaimus lanko ir jų architektūrą aprašo Martynas Purvinas, Krinčino bažnyčios istoriją pateikia Valentinas Cibulskas.

kai žaidžia, tam tikra prasme prisijaukina aplinka, o kai išgirsti grojant ir dainuojant, negali nepajusti – šitaip santūriai jie išsako liūdesį, kartais net skausmą, nors rauda, paslėpta po melancholišku rudens lapų plėvenimui, ne žeidžia, bet gydo...

Kiekvienas atlikėjas – individualybė, tai atispindi ir jaunųjų atlikėjų dainose. Pasirinkti arba pačių sukurti tekstai, melodija, atlikimo būdas, temperamentas ir daugybė kitokių niuansų sudaro gražų, įdomų šventės margumyną. Jauniausias atlikėjas Ignas Lapienis – dar moksleivis, tačiau neabejotinai charizmatiška asmenybė. Anot A. Svidinskio, jaunimas turi ką pasakyti, ir šitai džiugina. Tereikia mokėti klausyti. Vytautas Trakimas ir jo draugė Rugilė Žurauskaitė atsargiai rinkosi žinomų poetų žodžius, bet puikiai pritaikę melodiją, klausytojus pakerejo ir švariai, šviesiai balsais. Ričardas Kasukevičius pats rašo eiles ir kuria joms melodijas. Jo atlikimas ekspresyvus, jaunuolis nebijo eksperimentuoti, drąsiai išreiškia save. Ignė Markauskaitė sulaukė gausių apdovanojimų už švelnią lyriką – pačios kuriamas eiles ir įdomią balso moduliaciją.

Nukelta i 18 p.

18 Muzika

Andrius Zalieska-Zala: „Tikriausiai mano optimizmas išplaukia iš pasamonės“

Lino VASILIAUSKO nuotrauka

Spalio 14-20 d. Lietuvoje vyks tarptautinis dainuojamosios poezijos festivalis „Tai – aš“, kuri organizuoja Vilniaus mokytojų namai. Jau vienuolika metų tame pasirodo geriausieji Lietuvos bei užsienio bardai. Šiais metais renginys klausytojams pateiks staigmeną, kurios pradžiugins Kauno publiką. Iki šiol „Tai – aš“ baigiamasis koncertas vykdavo tik Vilniuje, o nuo dabar – ir Kaune. Jame pasiodys visiems pui-kiai žinomas muzikantas, grupės „Arbata“ lyderis Andrius ZALIESKA-ZALA. Artėjant festivaliui atlikėjų kalbino renginio organizatoriai.

– Scenoje esi daugiau nei dešimt metų. Tikriausiai per juos išryškėjo tam tikri kūrybos etapai. Ar galėtum juos įvardyti?

– Turbūt muzikantui etapus derėtų skirstyti pagal atlirkus darbus. Pirmiausia tai – koncertai, kuriu buvo ištisė daug. Vieni – geresni, kiti – blogesni. Visų atsiminti neįmanoma. Be to, per dyvilius metus su grupė įrašėme keturis albumus. Taigi jie geriausiai ir atspindi kūrybos etapus.

– Mégsti rusišką avangardinę muziką. Ar ji tau daro itaką? Nemanai, kad kitas muzikinis etapas kryptų avangardo link?

– Na, pirmiausia mielai klausausi ne tik rusiško avangardo. Yra daug nuostabiai kuriančių atlikėjų. Rusų kalba man priimtina dėl to, kad ją puikiai suprantu, bet abejonu, ar mano muzika kryps šia linkme. Esu kitoks. Dažniausiai įkvėpimo semiuosi iš to, ką išgirstu, tačiau, jei gročiau avangardinę muziką, nesijausčiau savo vėžėse. Bet visko gali būti (šypsosi).

– Kiekviena tavo daina dvelgia optimizmu. Kokia to paslapta?

– Nežinau... Néra jokios paslapties. Kaip žiūri į dailktus, taip ir yra. Tai nereiškia, kad nematau juodos spalvos. Man patinka teigiami herojai ir filmai, kuriuose laimi gėris. Tas pats ir kai kurbant apie muziką. Tikriausiai mano optimizmas išplaukia iš pasamonės. Na, bet juk repertuarė turia ir liūdnų dainų. Keletą. Visgi geroje poeziijoje ir apskritai literatūroje vi suomet yra liūdesio. Gal mano kūryba bus prastesnė, bet tegu viskas būna šviesiau (šypsosi).

– Viename interviu esi sakęs: „Muzika juk skirta tam, kad gyvenimas būtų šviesesnis.“ Kokia muzika tavo gyvenimą daro šviesesni?

– Tokia, kuri yra truputį netikėta. Bet kuriuo pozūriu. Tai gali būti tekstas, kai negali atspėti tolesnės eilutės. Be abejio, jis turi būti kokybiskas, kai kiekviena frazė stebina ir verčia pagalvoti. Arba muzika, kuri nebūtinai skatina trypti kojom, bet kviečia susimąstyti, išklausyti, stabtelėti. Foninė muzika neveikia, nors galbūt kai kam padeda ritmingai valgyti (šypsosi).

– Visai neseniai įrašei naują, jau ketvirtąjį albumą „Kiekvienas teisus“. Jis gerokai skiriasi nuo ankstesnių. Kuo šis albumas ypatingas?

– Pirmas klausimas buvo apie etapus, tad šis albumas ir žymi visiškai kitą tarpsnį. Jis brandesnis, labiau išmystytas, tame mažiau pankavimo, o daugiau nuoširdumo, atvirumo. Tai pirmas kartas, kai įrašinėjant neteko prie nieko taikytis, viskas vyko savaime. Grupės narai mano idėjomis pritaikė, né vienam nereikėjo nuolaidžiauti, viskas įgyvendinta drauge.

– Jei albumą turėtum išišilti tavo muzikos neklasiniams žmonėms, kaip tai padarytum?

– (Juokiasi.) Nesišilyciau. Nemégstu to, nes kai žmogui kai nors persi per jėgą, jis visuomet atmesta. Bet jei ateitų ir paklaustų, kurie tavo kūriniai geriausiai, tikrai atsakyčiau.

– Turi draugų bardų. Junginių koncertų metu jų klausaisi. Ar matai jaunų perspektyvių atlikėjų?

– Perspektyviausiai man atrodo draugai (šypsosi).

Kalbant apie labai jaunus žmones – taip, yra keletas įdomių, tačiau tikro „užtaiso“ jų kūryboje kol kas dar nepastebiu. Bet tai nieko nereiškia, tiesiog mano prastas regejimas – stebuklingi dalykai atsiranda staiga.

– Artėjant festivaliui „Tai – aš“ kauniečiai turbūt labai laukia grupės koncerto. Ko jie gali tikėtis?

– Né nežinau. Nuostabu, kai groj „gyvai“ ir nieko nesi susiplanavęs. Yra muzikantų, kurių pasirodymuose to pasigendu, nes jie net ir dešimt metų gali atliki identišką programą. Tokį koncertą būtų įdomu išgirsti vieną ar du kartus, trečią jau taptų nuobodu, o ketvirtą – net nepadoru. Manau, „gyvos“ muzikos koncertai dėl to ir yra brangūs: juose žmonės gali išgirsti tai, kas scenoje vyksta tik vienąsyk. Tokios pat akimirkos nepasikartos. Tai lyg spektaklis.

– Koks festivalis „Tai – aš“ atrodo tau?

– Man, kaip muzikantui, tai jau ketvirtas festivalis. Jo aura fantastiška, nes kiekvienais metais susipažiūtu su naujais žmonėmis. Kaip ir visi, kartais apsižrežiu tam tikrus rėmus, kurių neleidžiu sau peržengti, bet festivalis privercia iš jų ištrūkti. Ta atmosfera, muzika, žmonės – stebuklingi (šypsosi).

– Dauguma muzikantų miestuose, kuriuose groja, patiria linksmų istorijų. Kas įsimintiniausio tau nutiko Kaune?

– Čia yra ištisies įdomių žmonių. Man vienaip ar kitaip tenka su jais susidurti ir bendrauti. Koncertus, kuriuose esame kviečiami groti, rengia būtent tie žmonės. Atvažiavę į Kauną žinau, kad mane pakvies pasisvečiuoti, būsiu pavaišintas, o kai teks vykti namo – iš džiaugsmo skaudės galvą. Visos šiame mieste įvykusios istorijos yra ypatingos. Pavyzdžiui, buvo labai smagu, kai pirmą kartą būtent Kaune grojome su kultine grupe „Dharmos Whalkatos“. Tai pats išpūdingiausias pasirodymas, nes jis tėsesi iki ryto (šypsosi).

– Ką tau reiškia žodis „apriboti“?

– (Ilga pauzė.) Tai kažko neleisti. Liūdina, ir tiek.

„Esu ruduo“

Atkelta iš 17 p.

Bardų sąrašas ilgas, be minėtųjų dar dalyvavovo Gintautas Kirkila-Klarkas, Antanina Fetingienė, Kastytis Petryla, Marina Soboleva, Vaidotas Mineikis, Gintarė Ružinskaitė, Jonas Bagdonavičius. Kiekvienas jų – nepakartojamas.

Kasmet festivalio svečių laukia malonūs netikėtumai. Šiemet tai – Romo Juškelio nuotraukų paroda „Hari Krišna“. Užfiksuotose akimirkose – krišnaitų gyvenimas iš arciau: švenčių, maldos, susimąstymo momentai ir buitiniai rūpesciai. Ši paroda, o paskui ir krišnaitų grupės pasirodymas bei mantrų giedojimais kiek praskleidė paslapči – kitokią gyvenseną ir mąstyseną. Dar vienas malonus netikėtumas – Ramučių (Kauno r.) kantri muzikos šokių kolektyvo „Saulėgrąža“ pasirodymas (vadovė Rasa Juzulénienė), pagyvino lyrišką rudenę nuotaiką.

Festivalio „šeimininkas“ ir organizatorius – Raimondas Puisys, „Šaltupio“ kaimo turizmo sodyboje

svetingai priglaudės ir dalyvius, ir svečius, daugeliui žinomas kaip kalnų sporto entuziastas, fotomenininkas, neseniai išleidęs albumą „Žemumos aukštumos“. Raimondas prisipažino, kad jis visuomet traukė įdomūs žmonės, ne tik turintys ką pasakyti ar parodyti, bet ir norintys tuo dalytis su kitais. „Saltupyje“ kiekvieną pavasarį vyksta mėgėjiškų teatrų kolektyvų šventė, ruduo kviečia dainuojamosios poezijos mylėtojus. Graži aplinka su mielomis pasėdėti kertelėmis, medi-

nėmis trinkelėmis gristi pasivaikščiojimo takai, senas sodas, tvenkinys, čia pat, už aptvaro, besiganantys ponai ir ožiuakai – visa tai kuria jaukumą, savumą, norą „pabūti“. Juoba kad čia susirenka neatsitiktiniai prashalaičiai: festivalis „Esu ruduo“ jau turi savo klausytojus, kurių kasmet gausėja. Ir dar – svarbu ne tik tai, kas vyksta tuo metu, svarbiau, kas nutinka tau vėliau: ramu, gera, truputį ilgu, bet... neskaudžiai.

Regina JASUKAITIENĖ

Namų kino kolekcija

Gediminas JANKAUSKAS

„Debesų žemėlapis“

Kembridžo universiteto mokslininkai neseniai paskelbė šokiruojamus tyrimų rezultatus, kurie liudija, jog žmonija pastebimai kvailėja. Žinoma, mokslininkų genijų ir dabar pasitaiko, bet jie visais laikais buvo maloni išimtis. O štai pagrindinės žmonių masės, be didelio pasipriešinimo kapituliavusios prieš vartojimo visuomenės pagundas, ankstesnėms karomams savo protinė veikla jau neprilygsta.

Šią nelinksma išvadą mokslininkai paaiškina tuo, jog norinčiam išgyventi šiuolaikiniame pasaulyje,

dabartiniams žmogui jau nereikia tokijų intelektu pagrindų. Pernai sukurto filmo „Debesų žemėlapis“ autorui manymu, ateitis sių tendenciją dar labiau išryškins, o senamadiški Dievo įsakymai bus pakeisti aktualesniais naujojo katekizmo postulatais.

Šių eilučių autorius, pritardamas garbingiemis mokslo akademikams, dar viena intelektualumo koeficiente mažinimo priežastimi norėtų įvardyti viso pasailio kine ir televizijoje masiškai kuriamus tuščius ir kvailus reginius.

„Debesų žemėlapis“ („Cloud Atlas“)
Vokietija, JAV, Honkongas, Singapūras, 2012 m. Rež. Tomas Tykweris, Andy ir Larry Wachowski. Vaidina Tomas Hanksas, Hugo Weavingas, Halle Berry, Jimas Broadbentas.
DVD: „Acme“.

Laimė, kartais pasitaiko filmų, kurių autoriai aktyviai priešinasi visuotinės žmonių debilizacijos (galima ją vadinti ir labiau įprastu smegenų plovimui) politikai. Štai „Debesų žemėlapis“ – geras pavyzdys, kai puikiai dera modernios amerikietiškos technologijos, japonų futuristinės vizijos ir seno gero europietiško kino tradicijos.

Pagal Davido Mitchello romaną sukurtame filme veiksmas apima bemaž 500 metų. I nuostabią simfoniją, kurios nuolat augantis tempas primena Maurice'o Ravelio šedevrą „Bolero“, supinamos šešios istorijos. O jų personažus, išradinai keisdami išorinius pavidalus ir charakterius, vaidina garūs aktorių.

Filme vienas herojų sako: „Mano gyvenimas egzistuoja toli už mano ribų.“ Ši frazė gerai atspindi ir patį „Debesų žemėlapi“. Ambicingas sumanymas apima didelį laiko tarpą nuo XIX a. vergovės laiko iki XXIV a. postapokaliptinės ateities, kurioje, anot Alberto Einsteinė, jei ir vyks pasaulinis karas, tai pagrindiniai ginklai bus lankai ir strėlės.

Šios dvi istorinės žmonijos epochos vaizduojamos pasitelkus jau įprastus pasakojimo modelius, o finalinėje novelėje sena praeitis susitinka su tolima ateitim.

Siužetines linijas valdo du esminiai dalykai. Ne tokia jau originali mintis apie amžiną Gério ir Blogio kovą atskiras istorijas susieja į glaudų kintančio laiko bei nepajudinamų kaip matematinę konstantą žmogišķų geismų ir konfliktų kaleidoskopą. O jo emocienę išraišką gerai nuspalvina taip pat „Debesų žemėlapiu“ pavadintas sekstetas – graži muzikinė kompozicija, kurią, beje, sukūrė pats T. Tykweris, Reinholdas Heilas ir Johnny Klimekas. Kai perpratęs autoriių pasiūlytas žaidimo taisykles nustojo priešintis specifinei šio filmo magijai, pradedi suprasti esminę „Debesų žemėlapio“ mintį: „Aštikiu, kad mirtis – tai ne pabaiga. Mirtis – tik variati, už kurių prasideda naujas gyvenimas.“

Savaitgalis prie televizoriaus

Seni arkliai vagos negadina

Prieš trejetą metų ekranuose pasirodė „Nesunaikinami“ (penktadienis, 21.00 val., LNK) taupo garsiu sezono veiksmo filmu vien todėl, kad Jame susirinko septyni patys žymiausi kovinio kino aktoriai: Sylvesteris Stallone, Arnoldas Schwarzeneggeris, Bruce'as Willisas, Jasonas Statham, Jetas Li, Mickey Rourke'as ir Dolphas Lundgrenas. Filmo siužetas labai paprastas. Profesionalių samdinių komanda gauna užduotį vienoje Pietų Amerikos valstybėje, tapusioje tikra nusikaltelių išrūta, nuversti žiaurų diktatorių. Panašu, kad to siekia JAV vyriausybės išlaikomos slaptosios tarnybos, bet jos nori viską padaryti taip, kad niekas nesuostų politinių motyvų. Todėl ir griebiasi tarpininkų, kurie panašias užduotis atlieka už pinigus.

„Tigrų šalimi“ (penktadienis, 21.55 val., Lietuvos ryto TV) JAV režisierius Joelis Schumacheris pavadino tą vietą Amerikoje, kur prieš keturis dešimtmecius buvo įrengta paskutinio etapo mokymų bazė. Iš jos gerai parengti JAV karai vyko tiesiai į Vietnamo pragarą. Ne visi šioje „tigrų šalyje“ pavirdavo bejausmėmis žudymo mašinomis. Filme spėjame artimiau susipažinti su nemažu jaunuolių būriu, kuriame išskiria į jokius rėmus nenorintis tilpti eilinis Rolandas Bozas (aktorius Colinas Farrelas), tapęs tikra rakštinių karo meno jų mokantiems karininkams. Maištininkas lengvai pelno likimo drau-

gū palankumą ir pagarbą. Jam net pavyksta padėti keliems kareiviams išvengti kelionės į Vietnamą.

Penktadienio vakarą „Snobo kine“ pristatomas filmas „Seksas ir melas nuodėmių mieste“ (penktadienis, 23.10 val., TV1) pasakoja tikrą istoriją, atsitikusią nuodėmių miestu vadinaname Las Vegas. 1998-aisiais čia staiga mirė legendinio kazino „Pasaga“ savininkas milijonierius Tedas Binionas. Oficiali versija skelbė, kad jis perdozavo narokituką, tačiau velionio sesuo išsikovojo teisę atliliki dar vieną ekspertizę. Po jos į teismą buvo parauskta „Pasagoje“ striptizo šokėja dirbusi Tedo meilužė Sendė Merfi ir jos draugas.

Bene garsiausią visų laikų literatūrinį sekli Šerloką Holmsą ir jo ištikimą padėjėjų daktarą Džoną Vatsoną kriminalinių istorijų mėgėjai iki šiol patinojo iš britų rašytojo Arthuro Conano Doyle'io knygų ir jų ekranizacijų. Bet režisierius Guy'us Ritchie'as įkvėpimo naujam filmui pasisémė visai iš kito šaltinio – Lionelio Wigromo komiksų. Todėl ir jo „Šerlokas Holmsas“ (šeštadienis, 21.00 val., LNK) nepanašus į filmą, kuriame veikė ankstesnė šaunioji porelė. Autoriai „Šerloką Holmsą“ visų pirmą adresuoja komiksų ir ekstremalaus veiksmo gerbėjams. Todėl neverta stebėtis, jog Londonas, pasitelkus kompiuterinius efektus, tapo panašus į Gotomo miestą, o Šerlokas Holmsas ir daktaras Vatsonas labiau primena ne XIX a. britų džentelme-

nus, bet kietų vyrukų porelę, kalbančią prascioikišku dialektu.

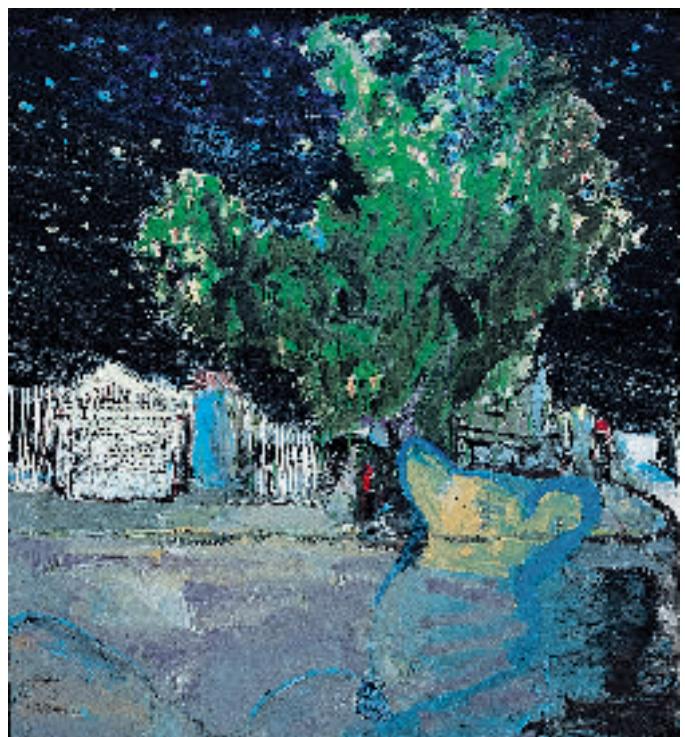
Vis labiau nuo išorinio pasailio izoliuojama Rusija atsigrėžia į praeitį, kurioje bando karštligiškai ieškoti naujos nacionalinės idėjos ir semtis stiprybės buvusios imperijos idealuose. Siekti šio tiksloto padeda ir įspūdingai sukurtas „Admirolas“ (sekmadienis, 21.00 val., BTV), kurio herojumi tapo nesenai reabilituotas Aleksandras Kolčakas. Aktoriaus Konstantino Chabenskio dėka matome tikrą riterį, iškūniantį karininko garnieri bei iki mirties ištikimą žmogų. Vyrams imponuoja herojika Kolčako povyza ir elegantiškai dėvima admirolo paradinė uniforma. O moterys, žinoma, labiau už šiuos neatremiamus tikro vyro išorinius bruožus įvertins romantiską jūrų vilko subtilumą ir net drovumą meilės reikaluoose.

Romantinėje komedijoje „Prancūziškas bučinys“ (sekmadienis, 21.15 val., LRT) linksmuolė Keitė (aktorė Meg Ryan) jau numatė vedybų su simpatišku gydytoju Čarliu dieną, bet visos jos svajonės sprogsta kaip muilo burbulas. Dėl kvailos baimės skristi lėktuvu mergina atsisako kartu su Čarliu vykti į Paryžių. Todėl jaunikis į nuobodžią mokslinę konferenciją skrenda vienės ir tuo pakliūva į apsukrios Ziuljetos glėbi.

Drama „Treneris Karteris“ (sekmadienis, 0.00 val., TV3) pasakoja tikrą istoriją, nutikusią 1999 m. Ričmonde. Mokyklos krepšinio komandos treneris Kenas Karteris uždraudė į aikštę išbėgti tiems, kurie blogai mokosi. Komandai tai nebuvo naudinga, bet mokiniai gavo gerą gyvenimiskos išminties pamoką.

Aušra BARZDUKAITĖ-VAITKŪNIENĖ. „Rytas. Dykvieta Kaune“. 2013 m.

„Naktis kurorte“. 2011-2012 m.

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Dvi dienos galerijoje

Rugsėjo 11 d.

Galerijoje „Aukso pjūvis“ atidaryta Aušros Barzdukaitės-Vaitkūnienės tapybos paroda „Naktis ir diena“. Taip, šiai metais pristatyta tiek dailininkės parodų, kad pokalbiuose ji vis užsimena apie išsiilgtą pauzę ir poilsį. Tačiau tapybos drobėse nejusti nei nuovargio, nei pervažio ar kūrybinės energijos trūkumo. Naujieji darbai – ypač gaičius ir erdvūs.

Naktis ir diena yra tokios talpios metaforos, kad gali skleistišti pačiais įvairiausiais savitumais. A. Barzdukaitė-Vaitkūnienė šioms paieškoms renkasi didėles drobes, kuriose išsibarsto neramaus potėpio mirgėjime susislėpusios mažutės detalės. „Drobėse dažnai matyti, rodos, visai ne-

reikalingų menkniekių, šiukslelių. Kitur nutapti nutriušę medžiai, aplieisti namai... Jei tokį kraštovaizdį išvystume kur nors mieste, tikrai norėtusi jį tvarkyti, tačiau čia viskas savaip sutvarstyta tapytojos, todėl veriasi labai netikėti dalykai“, – mintimis dalijasi meno tyriminkė Kristina Budrytė-Genevičė. Ji menininkės darbuose, kuriuose drąsiai, patirties nugludintais potėpiais vaizduojamas išorės pasaulis, skatina ieškoti neabejotinai slypinčios vidinės tikrovės. Kad ne viskas matyti paveikslų paviršiuje, mums praneša ankstesniųjų autoreių darbų intelektualinis intensyvumas ir iš naujausiuju drobių sklindanti paslaptingumo, keistumo, nenuuspējamumo energija. A. Barzdukaitė-Vaitkūnienė gali pasakoti už kiekvieno peizažo slypinčias istorijas, gali ir

nutylėti. Taip susidėlios skirtingos, tačiau lygiavertės darbų interpretacijos, kuriose vis dėlto svarbiausiai akcentai yra ne šviesa, šešeliai ir spalvos, o tai, kas slypi už jų. „Gyvenimą ir pasaulį stebėti man darosi taip įdomu, kad net norisi užsirašyti nutinkančias istorijas. Iš to ir paveikslai atsiranda. Žinoma, jose daug asmeniškumų, tačiau kiekvienas gali atrasti savų dalyku“, – teigia menininkė ir pasakoja keistą įvykį apie vaimorykštinius debesis virš tuų – juos išvydo vieną sau svarbią dieną. Taip vienusykl, kad nespėtų išsisiskaidyti mistiška potyrio nuotaika, buvo nutapta drobė „Varteliai tujose ir vaivorykštinių debesys“. Tačiau dažniausiai paveikslai neatsiranda greitai ir spontaniškai. Jie kuriami, komponuojami ilgai, daug kartų pertapant, to-

Laima ORŽEKAUSKIENĖ. Iš ciklo „Draperija“.

Vladas ORŽEKAUSKAS. „Giraitė“. 2013 m.

dėl spontaniškumo ir sugautos akimirkos įspūdis pasiekiamas visai kitomis priemonėmis. Būna, pasakoja autorė, kad keičiasi ne tik detalės, bet ir idėjos. O ši kartą visų jų šaltinis – kažkada atsitiktinai nugirstas Alfonso Andriuškevičiaus paminėtas motyvas. „Jau senokai jis ŠMC rengė tapybos parodą „Nakties ir dienos tapyba“. Menininkai buvo suskirstyti į „naktinius“, kuriems būdingas tamsus koloritas, pasamoniniai impulsai, ir „dieninius“, kurių tapyboje daugiau šviesos, spalvų. Tuomet pamaniau, kad aš galiu būti ir tokia, ir kitokia. Taip atsirado ši paroda – replika į tuomet girdėtą mintį“, – pasakoja A. Barzdakaitė-Vaitkūnienė. Nakties žavesys tapytojai veriasi sapnuose, ju netikėtumuose, tačiau ir dieną ji teigia „sapnuojanti“ savus sapnus, kuriuos se realybė dėliojasi į labai keistas kompozicijas, jungiasi su regimais paraleliniais pasauliais. Juos atrasti ir išsifruoti galime užmięgę tapybišku nakties ir dienos miegu, kurio sapnus padiktuos menininkė.

Plenerų vasara

Aušra ANDZIULYTĖ „Pieva“

Rugsėjo 12 d.

Vėl ta pati „Aukso pjūvio“ galerija, tačiau jau naujos ir kitokios istorijos. Dar du galerijos aukštai paskirti pernai pradėtam, o šiais metais toliau tēsiamam parodų ciklui „Duetai“. Pristatomi labai artimai susiję menininkai Laima Oržekauskiene ir Vladas Oržekauskas. Garsios tekstilininkės „sienoje“ - du darbų ciklai. Keturios tapiserijos bendru pavadinimu „Kai Jūs gulėjote ligos patale“, alsuojančios vos junta ma gėstantčios, nykstančios gyvybinės energijos dvasia. Einant nuo vienos jų prie kitos, patalo klostės rangosi, juda ir pasakoja lėtą, ištisusio, skausmingai slenkančio laiko istoriją, kurioje beveik girdėti tylūs atsidusimai, pasunkėjės kvėpavimas net tada, kai nematyti jokių kūno ženkļų. Šis nebuvinamas veriasi skaudžiausia įmanoma nebūties nuojauta. Tačiau kūnų randame keturių skaitmeninių atspaudų cikle „Draperija“. Čia draperijomis krinta pats kūnas. Laiko tėkmės ženkliai? Jo prilyginimas daiktui? Kūno - sielos drabuzio metafora? Dar begalės galimų interpretacijų, tačiau L. Oržekauskiene tekstileje svarbi ne pati medžiaga ir net ne idėja, jų santykio kuriamas daugiaplaniškumas, o tai, kas lieka už jų. Tiksliau, kas stovi priešais. Žiūrovas, gaudantis sklindančias vibracijas, kuriuos išties stiprios, gal net slegiančios, šiek tiek gnuždančios, tačiau visada žadančios išsigelbėjimą. Šis kentėjimo, skausmo, laikinumo santykis su paskui ateinančia sakralia švara yra svarbiausia tekstilei darbų žinia.

V. Oržekauskas kuria skaitmeninę grafiką ir pristato monochrominių kūrinių ciklą, skendintį sidabriniuose rūkuose. „Autoriaus penkių naujų darbų bendra atmosfera yra migla keliantys rūkai, žiurėjimo ir ižiūrėjimo plotai, jų fantastiškos kompozicijos ir reljefiškos, vizijas žadinančios zonas bei jų neaplenkiantys sūkurai“, - teigia menotyrininkė K. Budrytė-Genevičė, priimindama dažnas autoriaus kūrybos sasajas su itin mėgstamu Leonardo da Vinci' u.

Beveik visiškai išblukę miškų siluetai, baimingai tolumoje tirpstantys jų vaizdai tyliai šnabžda apie kitokio, o gal kito pasaulio galimybę. Mistifikuotas, nutildytas, tačiau emociškai įaudrintas vaizdas primena romantizmo laikus, senųjų graviūrų stilistiką ir bau-gių pasakų nuotaiką. Žodžiu, viską, kas galė-tų pakviesti persikelti už šio gyvenimo rea-lybės iliuzijos ir atvertų nepažintą, bet jau neišvengiamą esatį; sukeistų skirtinges egzis-tencijos tikroves vietomis. Juk būna dienų, o ypač naktų, pro kurias taip lengvai prasišvie-čia kitos realybės kontūrai. Būna menininkų, kurie ne paprasčiausiai jų laukia ir tikisi, o savo kūrybine potencija kuria, išburia, sufor-muoja ju atspindi.

Rugsėjo 10 d. Birštono sakraliniame muziejuje atidaryta jau tradicinė paroda, pasibaigus vienuoliukų tajam Birštono plenerui „Vasaros impresijos“.

Kasmet renginio kuratorė Irena Mikuliciūtė kviečia menininkus kurorte ne ilsėtis, o kurti. Šiais metais jame dalyvavo: Aušra Andziulytė, Romanas Averincevas, I. Mika ir Algirdas Šakalys. Sakraliniame muziejuje dailininkai eksponuoja pastelės, piesinius, akvareles.

„Šią vasarą vyko daugybė plenerų - kiekvienas jų savitas ir nepakartojamas. Kudirkos Naumiestyje

portretavau vietinius gyventojus, o Irena mistifikavo gamtą ir urbanistiką. Tytuvėnuose architektūra nuteikė sakraliai, o vėliau pasinėrėme į pasaulietinį gyvenimą ir jo kasdienybę. Tytuvėnų pleneras buvo skirtas šviesaus atminimo poetui Stasiui Stacevičiui, todėl poetų Viktoro Gulbino ir Kristinos Poderytės sodyboje vyko ne tik pleneras, bet ir poetiniai skaitymai.

Vasarai baigiantis persikėlėmė į kitą Nemuno kraštą. Pradėjau pažyti dar besikeliant laiveliu. Vėliau dėmesį patraukė Vytauto Didžiojo skulptūra. I. Mika

nuklydo savais suabstraktintos gamtos keliais. A. Šaklio nedideliame pėsimo lape aliejine pastele ekspresyviai nupiešta Birštono bažnyčia atrodo didingesnė nei realybėje. A. Andziulytė nesileidžia į detales ir nuoseklų jų aiškinimą – kalba užuominomis, metaforomis. Šiuolaikinės tapybos kontekste išskiria jos kuriamas vaizdas ir koloritas. Norint tai perprasti, tenka įsigilinti, įsiklausyti į atlikimo techniką, monochrominių daugiasluoksniaus ma bei kaligrafiją.

Peržiūrėjus vasaros darbus, Nijolė Lukšonytė išskyrė I. Mikos pasteles, kuriose tiek gyvumo, judėjimo ir jaukumo. Daiktai tarsi groja žūrovo emocijomis“, - pleneru įspūdžiai dažnai R. Averincevas.

„Nemuno“ informacija

Irena MIKULIČIŪTĖ. „Peizažas su figūra“.

22 Kampus

18 d., trečiadienį, 18 val. Mažojoje scenoje – Juozo Tumo-Vaižganto „Žemės ar moters“. Komedija. Režisierius Tomas Erbréderis. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

19 d., ketvirtadienį, 20 d., penktadienį, 18 val. Ilgojoje salėje – Antono Čechovo „Palata“. Vienos dalies spektaklis. Insenacijos autorius ir režisierius Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 50 Lt.

21 d., šeštadienį, 12 val. Mažojoje scenoje – Agnė Sunklodaitės „Kiškis pabėgėlis“. Vienos dalies muzikinis spektaklis vaikams nuo 5 iki 105 metų pagal Liudviko Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kaliosai“. Režisierė Agnė Sunklodaitė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

22 d., sekmadienį, 15 val. Ilgojoje salėje – Inesos Paliulytės „Liūdnas dievas“. Skaudi istorija visai šeimai. Režisierė Inesa Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

22 d., sekmadienį, 18 val. Mažojoje scenoje – Marius von Mayenburgo „Bjaurusis“. Skalpelio pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

25 d., trečiadienį, 18 val. Premjera! Didžiojoje scenoje – Lietuvos nacionalinio dramos teatro spektaklis „Mūsų klasė“. Režisierė Yana Ross. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kainos – 14-40 Lt.

Tarptautinis šokio festivalis AURA '23

19 d., ketvirtadienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – Cie Jant-Bi / Germaine Acogny (Senegalas) „Songook Yaakaa“. Choreografija Germaine Acogny, Pierre Doussain. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kainos – 20, 30, 40, 60 Lt.

19 d., ketvirtadienį, 20 val. Rūtos salėje – Nadar Rosano, Ido Tadmor, Offra Idel (Izraelis) „Tuščias kambarys“. Choreografija Ido Tadmor. „Off-line“. Choreografija Nadar Rosano. „Arklio uodega“. Choreografija Ofra Idel. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

20 d., penktadienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – Liquid Loft (Austrija) „Kalbanti galva“. Choreografija Stephanie Cumming, Luke Baio. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kainos – 20, 30, 40, 60 Lt.

20 d., penktadienį, 20 val. Rūtos salėje – Kaolack Dance Company (Senegalas / Dramblio kaulo krantas) „Rognou Maame“. Choreografija Pape Ibrahim Ndiaye Kaolack. Pertrauka. Kingsley A. Odiaka (Nigeria) „iAlone“. Choreografija Kingsley A. Odiaka. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

21 d., šeštadienį, 18.30 val. Didžiojoje scenoje – Tchekpo Dance Company (Benini / Vokietija) „Caresse Du Vent“. Choreografija Tchekpo Dan Agbetou. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kainos – 20, 30, 40, 60 Lt.

21 d., šeštadienį, 20 val. Rūtos salėje – Cia Anania (Makedonija) „Aleeef“. Choreografija Taofiq Izeddiou. Spektaklio trukmė – 0.45 val. Bilieta kaina – 40 Lt.

21 d., šeštadienį, 22 val. Didžiojoje scenoje – Kettly Noel ir Nelisiwe Haba (Malis / Haitis / Pietų Afrika) „Susirašinejimai“. Choreografija Kettly Noel, Nelisiwe Xaba. Spektaklio trukmė – 0.50 val. Bilieta kainos – 20, 30, 40, 60 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilieta taip pat platina *Tiketa*.

20 d., penktadienį, 19 val. Aleksej Slapovskij „Nuo raudonos žiurkės iki žalios žvaigždės“. Režisierius Darius Rabauskas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

22 d., sekmadienį, 12 val. „Kreivos daiktų istorijos“. Režisierius Audrius Baniūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

24 d., antradienį, 19 val. Mindaugo Valiuko „Septyniolika“. Režisierė Edita Prakuliauskaitė-Milinienė. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilieta kainos – 25, 30 Lt.

25 d., trečiadienį, 19 val. Gintaro Grajausko „Rezervatas“. Režisierius Alius Veverskis. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilieta kainos – 25, 30 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilieta taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno kamerinis teatras

20 d., penktadienį, 22 val. Tarptautinis šokio festivalis AURA '23 – šokio teatro „Aura“ (Lietuva) spektaklis „Melancholijos dėžutė“. Choreografas J. Wieland. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 30 Lt.

25 d., trečiadienį, 18 val. Fransua Rablé „Gargantua ir Pantagruelis“. Užstale tikriesiems gurmanams (N-18). Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilieta kainos – 40, 50 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietai taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietai.pasaulis*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

21 d., šeštadienį, 12 val. „Mažasis Mukas“. Ar sunku būti kitokiam? Nuo 5 m. Režisierius Algimantas Stankevičius.

22 d., sekmadienį, 12 val. „Katės namai“. Muzikinė pasaka apie tikrą ir tariamą draugystę. Nuo 5 m. Režisierius Algimantas Stankevičius.

Bilieta kainos – 8, 10, 12 Lt. Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietai taip pat platina *Bilietai.pasaulis*.

21 d., šeštadienį, 17 val. Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Gintaras Rinkevičius), Kauno valstybinis choras (meno vadovas ir vyr. dirigentas Petras Bingelis). Dirigentas Gintaras Rinkevičius. Bilieta kainos – 10, 15, 20 Lt, su senjoro pažymėjimu bilietai taikoma 50 proc. nuolaida

25 d., trečiadienį, 18 val. Vakaras su aktoriais – Kos tu Smoriginu, Vladu Bagdonu ir Virginija Kochanskite. Bilieta kaina – 33 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II–VI 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilietai taip pat platina *Tiketa*.

KAUNO MENININKŲ NAMAI

24 d., antradienį, 18 val. fortepijoninio dueto „Dvi Po Dvi“ koncertas „Kai nereikia žodžių“ Pianistės Elena Mumtienė ir Viktorija Gailiutė. Programoje: C. Debussy, S. Rachmaninoff, G. Bizet, C. Saint-Saens, A. Piazzolla, P. Tchaikovsky kūriniai. Bilieta kaina – 15 Lt, moksleiviams, studentams, seniorams, žmonėms su negalia ir turinčių „Daily Card“, „Omni ID“ nuolaidų kortele – 10 Lt.

21 d., šeštadienį, 17 val. prie S. Dariaus ir S. Girėno paminklo Kaune (Ažuolyne, Sporto g.) – „Lituanicos“ skydžio per Atlantą 80-ųjų metinių paminėjimo baigiamasis koncertas. Dalyvaus Kauno bigbendas su Justu Lapatinsku, Kauno pučiamųjų instrumentų orkestras „Ažuolynas“ su grupe „ŽAS“. Koncertas nemokamas.

Lietuvos kamerinės muzikos festivalis 2013

19 d., ketvirtadienį, 18 val. M. K. Čiurlionio dailės galerijoje – koncertas „Rudens svajos“: Asta Krikščiunaitė (sopranas), Audronė Kiseliūtė (fortepijonas). Programoje: H. Berlioz, E. Chausson, H. Duparc, G. Verdi, P. Mascagni, J. Massenet, R. Hahn, S. Donaudy ir kt. Bilieta kaina – 15 Lt, seniorams, moksleiviams, studentams – 10 Lt.

RAŠYTOJŲ KLUBAS

19 d., ketvirtadienį, 12 val. Pakruojo J. Paukštelio viešojoje bibliotekoje (Vytauto Didžiojo g. 41, Pakruojis), **16 val.** Panevėžio A. Banzos kūdikių ir vaikų globos namuose (Staniūnų g. 41, Panevėžys) – susitikimas su Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureate, rašytoja Ramute Skučaitė ir dailininkė Jūratė Račinskaitė.

24 d., antradienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – Onės Baliukonės poezijos vakaras: knygos „Onės Baliukonė. Eiléraščiai“ iš leidinių serijos „Poezijos pavasario laureatu bibliotekėlė“, kurį išleido Kauno meno kūrėjų asociacija ir leidykla „Naujasis lankas“, pristatymas. Renginys iš ciklo „Kūrybos atodangos“. Renginyje dalyvaus knygos sudarytoja, literatūrologė, prof. Viktorija Daujotytė, aktorė Birutė Mar, violončelininkė Ramutė Kalnėnaitė, pianistė Jūratė Kaminskienė, leidinių serijos „Poezijos pavasario laureatu bibliotekėlė“ projekto vadovas, poetas Petras Palilionis, leidyklos „Naujasis lankas“ direktorius Vidmantas Zavadskis.

24 d., antradienį, 14 val. Jiezno gimnazijoje (Vytauto g. 42, Jieznsas, Prienų r.), **17 val.** Prienų Justino Marcinkevičiaus viešojoje bibliotekoje (Kauno g. 2B, Prienai) – susitikimas su Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatu, poetu Antanu A. Jonynu ir trimtininku Dominyku Vyšniauskui. Renginiai iš ciklo „Kūrybos atodangos“.

26 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klube rašytojo Rimanto Šavelio autorinė vakaras su nauja knyga „Siek tiek mėnesienos“. Vakare dalyvaus knygos autorius, literatūros kritikas Stasys Lipskis, poetė Alma Karaitė, aktorius Vladas Radylavičius. Vakarą ves literatūros kritikas Valentinas Sventickas.

27 d., penktadienį, 17 val. Rašytojų klube Rimvydo Stankevičiaus autorinė vakaras. Vakare dalyvaus kanklininkas, gitaristas Gediminas Žilys.

Rašytojų klube iki rugsėjo 23 d. veikia rašytojo Eugenijaus Ališankos fotografijų paroda „Veidai ir akmenys / Peru signatūros“.

Smulkesnė informacija tel. (85) 2629627; (85) 2617727; el. p.: rasytojuklubas@avila.lt.

20 d., penktadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13, Kaunas) – renginys, skirtas paminėti 90-iasias rašytojų, aktorių Birutės Pūkelevičiūtės (1923–2007) gimimo metines. Dalyvaus Vilniaus arkivyskupas metropolitas Gintaras Grūšas, doc. dr. Žydrėnė Kolevinskienė, dr. Dalia Cidzikaitė, Išeivų literatūros skyriaus vedėja dr. Virginija Paplauskienė, solistė Rita Preikšaitė, pianistė Beata Vingraitė ir aktorė Virginija Kochanskytė. Prieš renginį bus pristatyta paroda „Realybė nėra menkesnė už svajonę...“ (Birutei Pūkelevičiūtei – 90), kuria parengė Išeivų literatūros skyriaus vedėja V. Paplauskienė, apipavidalino dailininkė Inga Zamulskienė.

20 d., penktadienį, 11.30 val. Vaikų literatūros muziejuje (K. Donelačio 13, Kaunas) – rašytojos Linos Nauckaitės knygėlės „Visa tiesa apie vėją“ sutiktuvės. Su vaikais bendraus autorė, gal į svečius atlėks ir pagrindinis pasakos veikėjas Vėjas.

24 d., antradienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje – rašytojos Lidijos Šimkutės dvikalbės eiléraščių knygos „Kažkas pasakyta / Something is Said“ sutiktuvės. Kartu su knygos autore dalyvaus literatūrologė Ramutė Draugytė, redaktorė Janina Riškutė, gitara gros Artūras Kelpša. Renginį ves muziejaus direktorė, rašytoja Aldona Rušckaite.

26 d., ketvirtadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje – Vinco Mykolaičio-Putino 120-ųjų gimimo metinių minėjimas. Dalyvaus Vinco Mykolaičio-Putino memorialinio buto-muziejaus vadovė Ramutė Šorienė, literatūros tyrinėtoja, vertėja Irena Marija Balčiūnienė, aktorius Rimantas Bagdzevičius, pianistas Darius Kudirkas. Renginį ves muziejaus direktorė, rašytoja Aldona Ruseckaitė. Prieš renginį bus pristatyta paroda „Einu per pasauli tartum per šventotę“ (Vincui Mykolaičiui-Putini – 120), kuria parangė Šiuolaikinės literatūros skyriaus vedėja Virginija Markauskienė, apipavidalino dailininkė Inga Zamulskienė.

19 d., ketvirtadienį, 16 val. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus A. ir P. Galaunių namuose (Vydūno al. 2, Kaunas) – „Žaliakalnio metraščio“ III-os dalies pristatymas.

KAUNO APSKRITIES
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

19 d., ketvirtadienį, 14 val. Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje (Radastų g. 2, 314 kamb.) – „KAVB prenumeruojamos duomenų bazės. VGTU el. knygų kolekcijos“ pristatymas. Dalyvaus VGTU leidyklos „Technika“ direktorė E. Dagienė. Būtina išankstinė registracija: Elektroninės informacijos skaitykloje (Radastų g. 2, 321 kamb.), el. p. eis@kvb.lt arba telefonu (8 37) 32 42 54.

19 d., ketvirtadienį, 15 val. K. Donelaičio g. 8, salėje – edukacinis renginys-pristatymas „Senoji knyga internte“. Registracija tel. (8-37) 32 42 77, 32 43 76.

20 d., penktadienį, 13.30 val. Radastų g. 2, 314 kamb. – pristatymas „Informacija apie Kauną virtualioje erdvėje“. Radastų g. 2, 314 kamb.

24 d., antradienį, 14 val. Radastų g. 2, 406 kamb. – kūrybinės dirbtuvės „Igūdžiai per meną“, skirtos 10-12 m. vaikams. Užsiėmimą ves Meno leidinių skyriaus darbuotoja V. Gerasimovičiūtė ir dailininkė V. Kneizytė.

24 d., antradienį, 16 val. Radastų g. 2, II a. fojė – S. Dariaus ir S. Girėno skrydžio per Atlantą 80-osioms metinėms skirtos parodos „Lituanica – (ne)įmanoma misija“ pristatymas bei J. Čepo ir S. Dargio dokumentinio filmo „Lituanica“ nemari atminties šviesoje“ peržiūra. Koncertuoja Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų orkestras.

19 d., ketvirtadienis 18 val. Kauno tautinės kultūros centre (A. Jakšto g. 18) – tapybos mokymai suaugusiems „Prie molberto“: klasikinės tapybos pagrindai, kompozicija tamsiais ir šviesiais tonais. Veda dailininkas Gvidas Latakas.

23 d., pirmadienį, 18 val. KTKC etninės veiklos studijoje (Kalniečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiems „Kūrybos džiaugsmui“. Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė. Informacija tel. (8 670) 49 904.

24 d., antradienį, 18 val. KTKC – mokymai suaugusiems „Vakarojimai seklyčioje“: netradiciniai tekstilės gaminiai. Veda Daiva Vainauskienė. Registracija tel. (8 679) 36 715.

V tarptautinis vaikų folkloro festivalis „Baltų rasha tai 2013“, skirtas Lietuvos Sajūdžio 25-čiui

20 d., penktadienį,

13 val. KTKC – festivalio vėliavos kėlimas. Nemuno ir Neries santakoje – Festivalio ugnies ižiebimas

14 val. Kauno pedagogų kvalifikacijos centre (Vytauto pr. 44) – seminaras „Baltų kultūros reliktai tautodailėje, kalboje, muzikoje“.

16 val. KTKC – KTKC studijos „Kauno bandonija“ kompaktinės plokštelių pristatymas.

17 val. Lietuvos kariuomenės Kauno įgulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19) – atidarymo koncertas „Saulė pina vainikėlį – Saule pina vainadžiu“, meninė akcija „Baltų ženklai“.

21 d., šeštadienį,

11 val. KTKC – žaidimų rytmės „Taukšt taukšt katutes“.

11 val. ir 12 val. Vaikų literatūros muziejuje (K. Donelaičio g. 13) – edukacinė programa „Bruknelė“.

13 val. KTKC – instrumentinės muzikos koncertas „Skambioji stygelė“.

13 val. VšĮ Kolpingo kolegijoje (A. Jakšto g. 6) – IV-oji vaikų ir moksleivių autentiškos lietuvių liaudies dainos šventė „Po téviškės dangum“. Projekto „Aukštaitčių tarmė XXI amžiuje“ kompaktinės plokštelių „Kas tara taka par dvarėlių“ pristatymas.

14.30 val. KTKC – koncertas „Pilna Laimos trobentytė“.

16 val. KTKC – subatvakaris „Pas mus bus smagu“.

22 d., sekmadienį,

9-13 val. Kelionė laivu „Algirdas“ į Lietuvos liaudies būties muziejų Rumšiškėse (dalyviamas).

14 val. VšĮ Kolpingo kolegijoje – mokymai „Baltų dailieji amatai“.

Uždarymo šventė:

16 val. Kauno arkivyskupijos kurijoje (Rotušės a. 14A, III a.) – koncertas „Nemunėliais į Baltiją“. Santakos parke – festivalio vainikio išplukdymas į Baltiją.

18 val. Palemono, LaksTINGALŲ slėnyje (S. Neries g.) – rudens lygiadienis su Kauno Palemono vidurinės mokyklos folkloro ansambliu „Bitula“.

19 val. KTKC – festivalio vėliavos nuleidimas, ugnies užgesinimas.

Festivalyje dalyvaus: Latvijos ir Lietuvos vaikų folkloro ansambliai ir klubai.

Visi renginiai nemokami.

Ketvirtajam pasaulio litvakų kongresui skirti renginiai Kaune

24 d., antradienį,

13 val. IX forte (Žemaičių pl. 73) – Kauno žydų bendruomenės ir Kauno IX forte bendras renginys, skirtas Holokausto aukoms pagerbti. Dalyvaus: Kauno IX forte direktoriė Jūratė Zakkaitė, Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky, Kauno žydų bendruomenės pirmininkas Gercas Žakas, Kauno miesto savivaldybės atstovai.

14.30 val. Sugiharos namų (Vaižganto g. 30) – aplankymas. Dalyvaus Sugiharos namų direktorius Simonas Davidavičius. „Lietūkio“ garažo (Miško g. 3, Kaunas) aplankymas. Dalyvaus Kauno žydų bendruomenės pirmininkas Gercas Žakas.

15.30 val. Kauno miesto muziejuje (Valančiaus g. 6) – parodos „Kauno žydų bendruomenė istorijos šaltiniuose“ atidarymas. Espozicijoje – dokumentai apie Kauno žydų bendruomenę nuo XIX a. pradžios iki Antrojo pasaulinio karo pabaigos, žydų geto policijos fonde esantys Seniūnų tarybos ištatai, geto policijos pranešimai apie įvykius, Jordano pažymėjimai, darbo ir maisto kortelės, fotodokumentai iš geto gyvenimo.

17 val. M. K. Petrauskų lietuvių muzikos muziejuje (K. Petrausko g. 31) – parodos „Žydų muzikai tarpukario Lietuvoje“, skirtos Europos žydų kultūros dienoms, atidarymas. Skambės žydų kompozitorų kūriniai. Dalyvaus: Kauno M. Petrausko muzikos mokyklos smuikininkų ansamblis (vadovė Giedra Meškauskaitė); Kauno J. Naujalių muzikos gimnazijos mokytojo-eksperto Vitaliaus Žemaičio klasės moksleiviai Stasys ir Rokas Makštūčiai (klarnetininkai), akompanuojas Jolita Makštutienė; kamerinis ansamblis „Musica Camerata Baltica“. Leonidas Melnikas (fortepijonas), Boriss Traubas (smuikas), Valentinas Kaplūnas (violončelė); Kauno J. Gruodžio konservatorijos kamerinis orkestras ir jaunieji solistai Joris Rubinovas (baritonas), Gabriele Jocaitė (sopranas), vadovė Kristina Domarkienė; smuikininkai Borissas Kirzneris ir Michailas Bolšūnas. Sveikinimo žodži tars Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės pirmininkės pavaduotoja Maša Grodnickienė.

19 d., ketvirtadienį, 17 val. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Istorinėje Lietuvos Respublikos Prezidentūroje (Vilniaus g. 33, Kaunas) – naujo Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (LGGRTC) leidinio „Vyčio apygardos partizanų vadai Danielius Vaitelis-Briedis“ pristatymas.

20 d., penktadienį, 17 val.

Klaipėdos apskrities I. Simonaitytės viešosios bibliotekos Gerlacho palėpė (H. Manto g. 25) – „Dainu dainelę, savo giesmę“. LRT ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos dokumentinis filmas „Europos dinozauras“ apie „Didžiojo lietuvių kalbos žodyno“ svarbą lietuvių kalbos moksliui ir visai lietuvių kultūrai. Literatūrinė giesmė „Dainu dainelę, savo giesmę...“.

21 d., šeštadienį,

15 val. Miesto atminimo ženklų apvaikščiojimas – „Šiaime name gyveno...“ (1). Pradžia prie H. Manto g. 23 namo.

18 val. galerijoje-arbatinėje „Pajūrio laiškai“ (Kurpių g. 7) – „Rudens lygės (lygiadienio) vakarotuvės“.

22 d., sekmadienį,

15 val. Miesto atminimo ženklų apvaikščiojimas – „Šiaime name gyveno...“ (2). Pradžia prie paminklo Kristijonui Donelaičiui.

18 val. galerijoje-arbatinėje „Pajūrio laiškai“ (Kurpių g. 7) – „Pilnatis, arba Viskas yra miglų migla“.

23 d., pirmadienį, 17 val. Klaipėdos apskrities I. Simonaitytės viešosios bibliotekos Gerlacho palėpė – „Klaipėdijo išpažintis“.

Visi renginiai nemokami.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mén.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244

El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: http://www.nemunas.net

Indeksas 0079

Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1000

Rankraščių nerecenzuojame ir negražiname.

Vyriausasis redaktorius

Viktoras Rudžianskas –

tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

**Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –
Gražina Viktorija Petrošienė**

tel.: (8-37) 322266

Referentė – Aurina Venislovaitė –

tel. (8-37) 322244

Naujinė redaktoriai:

Audronė Meškauskaitė –

tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983

Andrius Jakuciūnas –

tel. (8-611) 98945,

el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Apžvalgos, korektūra – Neringa Butnoriūtė –

tel. (8-627) 54244

Maketuotojas – Juozas Pužauskas –

tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė –

tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Talkininkai:

Jurga Tumasonytė (publicistikė)

Aldona Žemaitytė (publicistikė)

Romualdas Rakauskas (fotografija)

Eugenija Žakienė (muzika)

Gediminas Jankauskas (kinas)

Gediminas Jankus (teatras)

Zenonas Baltrušis (fotografija)

Lina Navickaitė (kalba)

Rėmėjai:

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS RĒMIMO
FONDAS

KAUNO MIESTO
SAVIVALDYBĖ

SPAUDOS, RADIVO IR
TELEVIZIJOS RĒMIMO
FONDAS

„Nemuno“ saskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 14730001002256121 – einamoji saskaita;
LT 09730001002230312 – biudžetinė saskaita;
LT 757300010034284035 – valiutinė saskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt

Prenumerata priimama

visuose pašto skyriuose,

internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt

arba redakcijoje

Kauno valstybinio muzikinio teatro naujojo kūrybinio sezono akcentu šiais metais tampa opera. Teatras žiūrovams pateiks ne tik trijų šio žanro spektaklių premjeras, bet pakvies ir į jubiliejinės koncertines programas, kuriose skambės gražiausi žinomų ar rečiau girdimų operų fragmentai.

Rugsėjo 28 d. žiūrovų teismui kolektyvas atiduos net dvi komiškas operas-farsus – dviejų italių kompozitorių **G. Rossini'o „Vedybų vekselį“** ir **G. Puccini'o „Džani Skiki“**. Muzikos stiliaus atžvilgiu operos priklauso skirtiniems laikotarpiams: pirmoji brandžiam klasicizmui, antroji – vėlyvam verizmui. Tačiau abi sieja panaši tematika: linksmai ar net su nemaža doze sarkazmo papasakota, kaip suktybės ir godumas valdo dažną iš pirmo žvilgsnio dorą pilietį, bet ydos visgi sulaukia dėsningo atpildo.

Tai itin reta proga vieno vakaro metu pamatyti du spektaklius. Pasak operų režisieriaus Nerijaus Petroko, „farsas nėra dažnai pasitaikantis reiškinys operinėje literatūroje, tačiau tai puiki priemonė smagiai pateikti pamokomas istorijas. Abiejų operų siužetuose pasakojama, kaip jaunos poros už romantišką meilę grumiasi nelygioje kovoje su miesčioniška ir net grobuoniška aplinka... Ir tebūnie tai viltinga, nors ir naivu...“

Abi operas sumanęs statyti ir jas diriguojantis Julius Geniušas sako, jog šiuo metu muzikantų ir artistų tikslas – siekti, kad sudėtingos operų muzikinės partitūros nuskambėtų šmaikščiai ir lengvai. Šiandien žiūrovai ieško pramogų. Gal kada mūsų repertuarė atsiras ir Richardo Wagnerio opera, bet dabar publiką mieliau lanko lengvesnio žanro spektaklius. Viliuosi, kad šiose premjerose išvysime ir operos vengiančių žiūrovų. Pasak J. Geniušo, operos nereikia suprasti, ją reikia pajusti. Dirigentas primena, kad pirmą kartą scenoje pasirodžius „Džaniui Skikiui“ kritikai rašė, jog spektaklis tinka ir operos visiškai nepažistančiam žmogui, nes kūrinio muzikinė kalba ir dramaturgija pateikiama aiškiai, su didele humoru doze.

Skirtingą kūrių instrumentinę ir vokalinę kalbą dirigentas nusakė dailės terminais: „Vedybų vekselis“ yra aštriu pieštuku atliktas grafikos darbas, o „Džani Skikis“ – ryški ekspresionistinė drobė. Atilkėjams tą patį vakarą persiorientuoti iš vieno kūrinio į kitą – nemenka užduotis. Pirmojoje dalyje išgirsime G. Rossini'o *bel canto*, antrojoje – G. Puccini'o verizmą.“

Spektaklių scenografas – Sergėjus Bocullo, kostiumų dailininkė – Diana Kuzmickaitė. Dainuos didelis būrys įvairių kartų teatro solistų: Tomas Ladiga, Liudas Mikalauskas, Gediminas Maciulevičius, Kristina Siurbytė, Živilė Lamauskienė, Justina Tomkutė, Kęstutis Alčauskis, Mindaugas Zimkus, Aušra Cicėnaitė, Gražina Miliauskaitė, Rita Preikšaitė, Sabina Martinaitytė, Raimondas Baranauskas, Tadas Girininkas, Egidijus Bavikinas, Žanas Voronovas, Andrius Apšega ir kiti.

Laimučio BRUNDZOS nuotraukos